

in: Kostas Bairaktaris (ed.): "Proceedings of the European Congress against Discrimination and Stigma, for User-Orientated Reforms in Psychiatry and the Right to Alternatives", Thessaloniki: Aristotle University of Thessaloniki 2010, pp. 35-52

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ PETER LEHMANN ΣΕ ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του Α.Π.Θ. (ΦΕΚ 1099/5-9-2000, τεύχος Β, άρθρο 72) και τον Πρότυπο Γενικό Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας των ΑΕΙ (ΠΔ160/21-10-2008, ΦΕΚ 220/3-11-2008, τεύχος Α, άρθρο 42), η Γενική Συνέλευση του Τομέα Κοινωνικής και Κλινικής Ψυχολογίας αποφάσισε ομόφωνα να προτείνει στη Γενική Συνέλευση του Τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. την αναγόρευση του κ. Peter Lehmann σε επίτιμο διδάκτορα του Τμήματος Ψυχολογίας. Η εισήγηση προς το Τμήμα Ψυχολογίας για το επιστημονικό και ανθρωπιστικό έργο του προτεινόμενου ανατέθηκε από τον Τομέα στους κ.κ. Κων/νο Μπαϊρακτάρη, Αναπληρωτή Καθηγητή Κλινικής Ψυχολογίας, Φοίβο Ζαφειρίδη, Ψυχίατρο, Αναπληρωτή Καθηγητή Ψυχολογίας των Εξαρτήσεων και Μαρία Δικαίου, Κοινωνική Ψυχολόγο, Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας του Α.Π.Θ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Peter Lehmann γεννήθηκε το 1950, στο Calw της Γερμανίας. Σπούδασε στο Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, Τμήμα Επιστημών Αγωγής, Κοινωνικής Εργασίας και Κοινωνικής Παιδαγωγικής από όπου αποφοίτησε το 1977 ως διπλωματούχος Κοινωνικός Παιδαγωγός.

Τον ίδιο χρόνο βιώνει μια σημαντική διακοπή της βιογραφικής του πορείας που οδηγεί στην ακούσια, χωρίς δικαστική απόφαση, εισαγωγή του σε δημόσιο Ψυχιατρείο στην Γερμανία. Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του βίωσε μια σειρά από παραβιάσεις της σωματικής του ακεραιότητας, της ανθρωπίνης αξιοπρέπειάς του αλλά και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του.

Απαξιωτικές για τα δικαιώματά του εμπειρίες είχε και μετά την έξοδο του από το Ψυχιατρείο όπως υπερβολική χορήγηση ψυχοφαρμάκων, άρνηση πρόσβασης στον ψυχιατρικό του φάκελο κ.λ.π.

Οι προσωπικές αυτές εμπειρίες τον οδήγησαν από το 1979 σε επιστημονικές και ανθρωπιστικές δράσεις κατά της ψυχιατρικής αυθαιρεσίας και στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία τόσο στη Γερμανία όσο και διεθνώς.

Με ιδιαίτερο ζήλο και συνέπεια ασχολήθηκε πρωταγωνιστικά, σε επιστημονικό και πρακτικό επίπεδο, με: την ανάπτυξη της αυτοβοήθειας και αυτο-οργάνωσης ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία με έμφαση στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων· με την κριτική του παραδοσιακού ψυχιατρικού μοντέλου· με την αντιπαράθεση με την κατασταλτική ιδρυματική ψυχιατρική ενάντια στις διακρίσεις των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία· με την ενημέρωση για την επίδραση και τις αρνητικές παρενέργειες ψυχοφαρμάκων και ηλεκτροσόκ και για τη μείωση των επιπτώσεων κατά την διακοπή των ψυχοφαρμάκων· με τη διεκδίκηση για το δικαίωμα της πρόσβασης στον ψυχιατρικό φάκελο και για τη παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε περιόδους κρίσης έναντι των βιολογικά κατευθυνόμενων ψυχιατρικών ενεργειών· τέλος, με την ανάπτυξη και υπεράσπιση εναλλακτικών απαντήσεων από αυτές της Ψυχιατρικής.

Ο Peter Lehmann συνεχίζει αδιάλειπτα μέχρι σήμερα τη δράση του για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία τόσο σε θεωρητικό-επιστημονικό όσο και σε ανθρωπιστικό επίπεδο. Επαγγελματικά, ασχολείται ως εκδότης με τον τομέα των εκδόσεων σε αντίστοιχα θέματα, με έδρα το Βερολίνο.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ

Το συνολικό του έργο είναι πολύπλευρο, με ποικίλες επιστημονικές, πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις, καθώς εκτείνεται από τη συγγραφή βιβλίων και άρθρων έως τη δημιουργία δομών και φορέων διεκδίκησης για τα δικαιώματα των ψυχικά πασχόντων, καλύπτοντας όλα τα παραπάνω θέματα. Παρακάτω εκτίθεται ο κατάλογος του συγγραφικού έργου και των δραστηριοτήτων που συνάδουν με τις απόψεις, τη δράση και τη φιλοσοφία του Peter Lehmann.

1. Βιβλία

- [Lehmann, P.: *Der chemische Knebel– Warum Psychiater Neuroleptika verabreichen*](#), Berlin: Antipsychiatrieverlag 1986, [2. Επανεκδοση και επικαιροποιημένη έκδοση 1990, 3. Έκδοση 1993, 4. Ειδική έκδοση 2000, 5. Επανεκτύπωση της πρώτης έκδοσης, 2005].
- [Kempker K., Lehmann, P.: *Statt Psychiatrie*](#), Berlin: Antipsychiatrieverlag, 1993.
- [Lehmann, P.: *Schöne neue Psychiatrie, Band 1: „Wie Chemie und Strom auf Geist und Psyche wirken“*](#), Berlin: Antipsychiatrieverlag, 1996.
- [Lehmann, P.: *Schöne neue Psychiatrie, Band 2: „Wie Psychopharmaka den Körper verändern“*](#), Berlin: Antipsychiatrieverlag 1996.
- [Lehmann P.: *Psychopharmaka absetzen – Erfolgreiches Absetzen von Neuroleptika, Antidepressiva, Carbamazepin, Lithium und Tranquilizern*](#) (Εκδότης, Berlin 1998, [2. Επικαιροποιημένη έκδοση 2002, 3. 2008]. Μετάφραση και προσαρμογή στα **Αγγλικά**: [Coming off psychiatric drugs: Successful withdrawal from neuroleptics, antidepressants, lithium, carbamazepine and tranquilizers](#), Editing, Berlin/Eugene/Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2004, **Ελληνικά**: [„Βγαίνοντας από τα ψυχοφάρμακα – Εμπειρίες επιτυχημένης διακοπής νευροληπτικών, αντικαταθλιπτικών, λιθίου, καρβαμαζεπίνης και αγχολυτικών“](#), από κοινού με την Άννα Εμμανουηλίδου, Θεσσαλονίκη: εκδ. Νησίδες 2008, **Γαλλικά**: [„Arrêter la prise des psychotropes – Se sevrer avec succès des neuroleptiques, antidépresseurs, thymorégulateurs, psychostimulants et tranquillisants“](#), traduction de Anne-Laure Donskoy et Horst Pollmann (υπό έκδοση).
- [Stanstny P., Lehmann, P.: *Alternatives Beyond Psychiatry*](#), Berlin/Eugene/Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2007.
- [Lehmann, P., Stastny P.: *Statt Psychiatrie 2*](#), Berlin/Eugene/Shrewsbury: Antipsychiatrieverlag 2007.

2. Κεφάλαια—Κείμενα σε Συλλογές και Βιβλία

Lehmann P.: „Das Seelenheil des Patienten gebietet Schweigen“, στο: Birgit Kerstan & Helga Wilde (Hg.): *„Selbstbestimmung in der Offensive – Frauenbewegung Selbsthilfe Patientenrechte“*

- (Dokumentation des Gesundheitstages Berlin 1980, Band 5), Berlin: Verlagsgesellschaft Gesundheit mbH 1981, S. 237-247.
- Lehmann P.: „Het Irren-Offensive“, από κοινού με τους Tina Stöckle and Wolfgang, στο: Ton Hendrix: *„Gekte zonder grenzen: Hoe de gekkenbeweging de psychiatrie overbodig maakt“*, Nijmegen: De Haktol 1985, pp. 151-156.
- Lehmann. P., Ralf Beyer, Hannelore Pietsch, Gaby S., Heike Schlüchtermann, Tina Stöckle, Martin Wiedmann & Hartmut Zülch, : *„Das Psychiatrische Testament“* [μετάφραση του άρθρου του Thomas S. Szasz, „The psychiatric will: A new mechanism for protecting persons against ‚psychosis‘ and psychiatry“, στο: *American Psychologist*, Vol. 37 (1982), No. 7, pp. 762-770], Antipsychiatrieverlag, στο Peter Lehmann (Hg.): *„Alles über das Psychiatrische Testament“*, Berlin, 1987.
- Lehmann, P.: „Den kamouflerede galskab – om ensretning af mennesker ved hjælp af neuroleptika, στο: Karl Bach Jensen, Erik Axel, Kirsten Dam et al. (Eds.): *„Hjernemedicin – en bog om den giftige psykiatri“*, København: Amalie – Galebevægelsens forlag 1988, pp. 171-176.
- Lehmann, P.: „Selbstbestimmungsrecht oder therapeutische Gewalt im Betreuungsgesetz“, στο: Ulrich Schumacher, Hans-Erich Jürgens & Ulrike Mahnkopf (Hg.): *Vormundschaftsgerichtstag – Materialien und Ergebnisse des 1. Vormundschaftsgerichtstages vom 26.-29, Oktober 1988 in Bad Bevensen“*, München: C.H. Beck Verlag 1989, S. 82-93.
- Lehmann, P. „Neuroleptika-Schäden oder Weglaufhaus“, στο: Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband (Hrsg.): *„Auf dem Weg in die Gemeinde. Psychiatriefortschreibung – eine Alternative?“*, Dokumentation der Fachtagung in Berlin-Schöneberg am 21.-23, Oktober 1988, οργανωμένο από τον Psychosozialen Arbeitsgemeinschaft Schöneberg, τον Ärztekammer Berlin και τον Paritätischen Bildungswerk Berlin: Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband 1989, S. 26-28
- Lehmann, P.: „Psychiatrische Psychopharmaka“, στο: *„Stattbuch 4 Berlin – Ein Wegweiser durch das andere Berlin“*, Berlin: Stattbuch Verlag 1989, S. 206-207.

- Lehmann, P.: „Langzeitpatienten und Neuroleptikaschäden im Blickfeld ihrer Produzenten“, στο: Thomas Bock/Stefan Mitzlaff (Hg.): *„Von Langzeitpatienten für Akutpsychiatrie lernen – Die Entdeckung der Langsamkeit“* (DGSP-Schriftenreihe 7), Bonn: Psychiatrie-Verlag 1990, S. 109-118.
- Lehmann, P.: „Warum die Augen vor den Neuroleptika-Schäden verschließen?“, στο: Fachhochschule Nordostniedersachsen Fachbereich Sozialwesen (εκδότης.): *„Abgehängt und Weggeschlossen?“*, Dokumentation der Fachtagung 6.-7. November 1992, Lüneburg: Gewerkschaft ÖTV Bezirk Nordwest/Mecklenburg-Vorpommern 1992, S. 14-17.
- Lehmann, P.: „Teori ok praksis i forbindelse med det psykiatriske testamente“, oversat af Henrik Olsen & Kirsten Torp i samarbejde med Jørn Vestergaard, in: Karl Bach Jensen, Didi Arim, Caia Garupi & Claes Pedersen (Eds.): *„Det mindst onde – en bog om menneskeret contra psykiatrisk tvang“*, København: Amalie – Galebevægelsens forlag 1993, S. 95-143.
- Lehmann, P.: „Theorie und Praxis des Psychiatrischen Testaments“, στο: Kerstin Kempker & Peter Lehmann (εκδότες.): *„Statt Psychiatrie“*, Berlin: Antipsychiatrieverlag, 1993, S. 253-281.
- Lehmann, P.: „Was hilft mir, wenn ich verrückt werde?“, στο: Kerstin Kempker & Peter Lehmann (εκδότες.): *„Statt Psychiatrie“*, Berlin: Antipsychiatrieverlag, 1993, S. 47-49.
- Lehmann, P.: „Wege zum Ausstieg aus der Psychiatrie – Psychiatrie, Gemeindepsychiatrie, Antipsychiatrie, Nichtpsychiatrie“, από κοινού με Peter Stastny και Don Weitz, στο: Kerstin Kempker/Peter Lehmann (εκδότες), *„Statt Psychiatrie“*, Berlin: Antipsychiatrieverlag, 1993, S. 449-482.
- Lehmann, P.: „Psychiatrie“, στο: „Stattbuch 5 – Ein Wegweiser durch das andere Berlin“, Berlin: Stattbuch-Verlag, 1995, S. 128-130.
- Lehmann, P.: „Chemische Knebel, tardive Dyskinesien: die andere Seite der Sozialpsychiatrie“, στο: Thomas Bock, Dorothea Buck, Jan Gross et al. *„Abschied von Babylon – Verständigung über Grenzen in der Psychiatrie“*, Bonn: Psychiatrie-Verlag 1995, S. 137-144.

- Lehmann, P.: „Elektroschock: Wie Chemie und Strom auf Geist und Psyche wirken“, [μετάφραση του άρθρου του Leonard Roy Frank: „Electroshock: Death, brain damage, memory loss, and brainwashing“, στο: *Journal of Mind and Behavior*, Vol. 11 (1990), No. 3/4, pp. 489-502], στο: Peter Lehmann: „*Schöne neue Psychiatrie*“, Band 1: Berlin: Antipsychiatrieverlag 1996, S. 287-319.
- Lehmann, P.: „Aspekte psychiatrischer Gewalt und notwendige Gegenstrategien“, στο: Brückenschlag 13 („Hilflose Gewalt – Gewalttätige Psychiatrie?“), Neumünster: Paranus Verlag Die Brücke 1997, S. 168-178.
- Lehmann, P.: „Ladies first! Schöne neue Psychopharmaka und Elektroschocks“, στο: Wildwasser Bielefeld e.V. (Hg.): „*Der aufgestörte Blick – Multiple Persönlichkeiten, Frauenbewegung und Gewalt*“, Bielefeld: Kleine Verlag 1997, S. 244-253.
- Lehmann, P.: „Zum Davonlaufen – Wie die Weglaufhausgruppe entstand“, στο: Kerstin Kempker (Hg.): „*Flucht in die Wirklichkeit – Das Berliner Weglaufhaus*“, Berlin: Antipsychiatrieverlag 1998, S. 30-37.
- Lehmann, P.: „Das Psychiatrische Testament“, στο: Angelika Dietz, Niels Pörksen & Wolfgang Voelzke (Hg.): „*Behandlungsvereinbarungen – Vertrauensbildende Maßnahmen in der Akutpsychiatrie*“, Bonn: Psychiatrieverlag 1998, S. 222-223.
- Lehmann, P.: „Remarks and points to be added to the *Declaration of Madrid* (World Psychiatric Association)“, στο: The Voiceless Movement/Les Sans-Voix (Ed.): „*Deprived of our humanity – The case against neuroleptic drugs*“, Geneva: Association Ecrivains, Poètes & Cie. 1998.
- Lehmann, P.: „Deprived of our humanity – The case against neuroleptic drugs“, Geneva: Association Ecrivains, Poètes & Cie. 1998, pp. 159-162.
- Lehmann, P.: „Rückfall ins Leben“, στο: Peter Lehmann (Hg.): „*Psychopharmaka absetzen – Erfolgreiches Absetzen von Neuroleptika, Antidepressiva, Carbamazepin, Lithium und Tranquilizern*“, Berlin: Antipsychiatrieverlag 1998, S. 31-40.
- Lehmann, P.: „Withdrawal symptoms connected with cessation of psychiatric drugs“, στο: The Voiceless Movement / Les Sans-Voix

(Ed.): „Deprived of our humanity – The case against neuroleptic drugs“, Geneva: Association Ecrivains, Poètes & Cie. 1998, pp. 73-80.

Lehmann, P.: „Psychiatric emergency-treatment: Help against one's will or action of professional violence?“, στο: Michel De Clercq, Antonio Andreoli, Suzanne Lamarre, Peter Forster (Eds.): „Emergency psychiatry in a changing world“, *Proceedings of the 5th World Congress of the International Association for Emergency Psychiatry*, Belgium, 15-17 October 1998 (Excerpta Medica International Congress Series No. 1179), Amsterdam / Lausanne / New York / Oxford / Shannon / Singapore / Tokyo: Elsevier 1999, pp. 95-104.

Lehmann, P.: „Promotion of mental health and prevention of mental disorders by empowerment: Is there a psychiatry-policy without meaningful participation of (ex-) users/survivors of psychiatry?“, στο: Juha Lavikainen, Eero Lahtinen & Ville Lehtinen (Eds.): „*Proceedings of the European Conference on Promotion of Mental Health and Social Inclusion, 10-13 October 1999, Tampere, Finland*“ (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2001:3), Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health 2001, pp. 108-110.

Lehmann, P.: „Manage or perish? Or choosing to live without neuroleptic drugs?“, στο: José Guimón & Norman Sartorius (Eds.): „*Manage or perish? The challenges of managed mental health care in Europe*“, New York / Boston / Dordrecht / London / Moscow: Kluwer Academic / Plenum Publishers 2000, pp. 469-474.

Lehmann, P.: „Blinde Flecken in der sozialpsychiatrischen Wahrnehmung“, στο: Martin Wollschläger (Hg.): „*Sozialpsychiatrie. Entwicklungen – Kontroversen – Perspektiven*“, Tübingen: DGVT-Verlag 2001, S. 273-289.

Lehmann, P.: „Grußwort des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener zum Festakt, 25 Jahre Psychiatrie-Enquete – Bilanz und Perspektiven der Psychiatrie-Reform“, στο: Aktion Psychisch Kranke (Hg.): „*25 Jahre Psychiatrie-Enquete*“, Band 1, Bonn: Psychiatrieverlag 2001, σελ.44-47;

- Lehmann, P.: „Wenn Psychiater zu viel von Empowerment reden“, στο: Aktion Psychisch Kranke (Hg.): *„25 Jahre Psychiatrie-Enquete“*, Band 1, Bonn: Psychiatrieverlag 2001, S. 368-373.
- Lehmann, P.: „Coming off neuroleptics“, στο: Craig Newnes, Guy Holmes & Cailzie Dunn (Eds.): *„This is madness too: Critical perspectives on mental health services“*, Ross-on-Wye: PCCS Books 2001, pp. 81-91.
- Lehmann, P.: „Mit der nächsten Psychiatriereform wird alles anders“, στο: Martin Wollschläger (Hg.): *„Sozialpsychiatrie. Entwicklungen – Kontroversen – Perspektiven“*, Tübingen: DGVT-Verlag 2001, S. 551-561.
- Lehmann, P.: „Ende der Ausgrenzung – Habt Mut zum Teilen!“, στο: Ulrike Burgstaller (Hg.): *„Die neue Psychiatrie“. Chancen, Alternativen, Risiken“*, Ried: Selbstverlag 2002, S. 62-65.
- Lehmann, P.: „Behandlungsergebnis Selbsttötung – Suizidalität als mögliche Wirkung psychiatrischer Psychopharmaka“, στο: Ralf Quindel / Ulrich Kobbé (Hg.): *„PsychiatrieDesign“* (Psychologie & Gesellschaftskritik, Nr. 104, 26. Jg., Heft IV), Gießen: Psychosozial-Verlag 2002, S. 99-111.
- Lehmann, P.: „Psychiatrie oder Selbsthilfe“, στο: Ulrike Burgstaller (Hg.): *„Die neue Psychiatrie‘ – Chancen, Alternativen, Risiken“*, Ried: Selbstverlag 2002, S. 58-61.
- Lehmann, P.: Τιμητικός λόγος (Laudatio) με αφορμή την απονομή του βραβείου Ingeborg-Drewitz-Preises της Humanistischen Union Berlin an das Weglaufhaus „Villa Stöckle“, Berlin, Haus der Demokratie und Menschenrechte, 12. Dezember 2004, στο: Tina Stöckle: *„Die Irren-Offensive – Erfahrungen einer Selbsthilfe-Organisation von Psychiatrieüberlebenden“*, Neuausgabe, Berlin: Antipsychiatrieverlag 2005, S. 294-301.
- Lehmann, P.: Επίλογος στο: Loren R. Mosher / Lorenzo Burti: *„Seelische Gesundheit – Community Mental Health. Ein Leitfaden für die Praxis“*, St. Gallen: itten books 2004, S. 292-299.
- Lehmann, P.: „Relapse into life“, μετάφραση της Christina White, στο: Peter Lehmann (Ed.): *„Coming off psychiatric drugs: Successful withdrawal from neuroleptics, antidepressants, lithium,“*

- carbamazepine and tranquilizers*", Berlin / Eugene / Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2004, pp. 47-56.
- Lehmann, P.: „Das trialogische Weglaufhaus? Über das Ernst-Nehmen von Partnerschaft im psychiatrischen Bereich“, στο: Jürgen Bombosch, Hartwig Hansen & Jürgen Blume (Hg.): *„Trialog praktisch – Psychiatrie-Erfahrene, Angehörige und Professionelle gemeinsam auf dem Weg zur demokratischen Psychiatrie“*, Neumünster: Paranus Verlag 2004, S.126-134.
- Lehmann, P.: Επίλογος στο: Tina Stöckle: *„Die Irren-Offensive – Erfahrungen einer Selbsthilfe-Organisation von Psychiatrieüberlebenden“*, Neuauflage, Berlin: Antipsychiatrieverlag 2005, S. 291-300.
- Lehmann, P.: Πρόλογος στο: Hannelore Klafki, *„Meine Stimmen – Quälgeister und Schutzengel. Texte einer engagierten Stimmenhörerin“*, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Antipsychiatrieverlag 2006, S. 9-11.
- Lehmann, P., Olga Riabova, Yakov Kostrovsky, Jan Verhaegh, Mari Yamamoto, Dominique Laurent & David Bode Henriksen: “Vejle Declaration: How we propose to deal with each other” στο: Peter Stastny & Peter Lehmann (eds.): *„Alternatives Beyond Psychiatry“*, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2007, p. 372.
- Lehmann, P.: Olli Stålström, Olga Riabova, Yakov Kostrovsky, Jan Verhaegh, Mari Yamamoto, Dominique Laurent & David Bode Henriksen: „Deklaration von Vejle: Empfehlungen für ein Miteinander“, στο Peter Lehmann & Peter Stastny (Hg.): *„Statt Psychiatrie 2“*, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Antipsychiatrieverlag 2007, S. 391.
- Lehmann, P.: „Integrationshemmende Aspekte psychiatrischer Reformmaßnahmen“, στο: Verein LOK – Leben ohne Krankenhaus (Hg.): *„Vom schönen Schein der Integration – Menschen mit Behinderung am Rand der Leistungsgesellschaft“*, Wien: Verlag publication PN° 1 Bibliothek der Provinz (Verlag für Literatur, Kunst und Musikalien) 2008, S. 120-134].

- Lehmann, P., Maths Jespersen: „Psychiatrie, Käfighaltung und Internet“, στο: Peter Lehmann & Peter Stastny (Hg.): „*Statt Psychiatrie 2*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Antipsychiatrieverlag 2007, S. 385-398.
- Lehmann, P.: „Reformen oder Alternativen? Eine bessere Psychiatrie oder besser Alternativen?“, σε συνεργασία με τον Peter Stastny, στο: Peter Lehmann & Peter Stastny (Hg.): „*Statt Psychiatrie 2*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Antipsychiatrieverlag 2007, S. 421- 430.
- Lehmann, P., Stastny, P.: „Reforms or alternatives? A better psychiatry or better alternatives?“, από κοινού με τον Peter Stastny, μετάφραση της Mary Murphy, στο: Peter Stastny & Peter Lehmann (Eds.): „*Alternatives beyond psychiatry*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2007, pp. 402-411.
- Lehmann, P., Maths Jespersen: „Self-help, difference in opinion and user control in the age of the internet“, , μετάφραση σε συνεργασία με τους Mary Murphy & Peter Stastny, στο: Peter Stastny & Peter Lehmann (Eds.): „*Alternatives beyond psychiatry*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2007, pp. 366-380.
- Lehmann, P.: „Soteria: An alternative mental health reform movement“, με τους Volkmar Aderhold & Peter Stastny, μετάφρασή του, στο: Peter Stastny & Peter Lehmann (Eds.): „*Alternatives beyond psychiatry*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2007, pp. 146-160.
- Lehmann, P.: Volkmar Aderhold & Peter Stastny „Soteria – Eine alternative psychosoziale Reformbewegung, σε μετάφραση των Jonas-Philipp Dallmann και Peter Lehmann, στο: Peter Lehmann & Peter Stastny (Hg.): „*Statt Psychiatrie 2*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Antipsychiatrieverlag 1997, S. 150-165.
- Lehmann, P.: „Was hilft mir, wenn ich verrückt werde?“, στο: Peter Lehmann & Peter Stastny (Hg.): „*Statt Psychiatrie 2*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Antipsychiatrieverlag 2007, S. 63-65.
- Lehmann, P.: „What helps me if I go mad?“, μετάφραση Katy E. McNally, στο: Peter Stastny & Peter Lehmann (Eds.): „*Alternatives beyond psychiatry*“, Berlin / Eugene / Shrewsbury: Peter Lehmann Publishing 2007, pp. 63-65.

Lehmann, P.: „Recovery ohne Psychiatrie – Individuelle, institutionelle und strukturelle Alternativen“, στο Christoph Abderhalden, Ian Needham, Michael Schulz et al. (Hg.): *„Psychiatrische Pflege, psychische Gesundheit und Recovery – Vorträge und Posterpräsentationen. 5. Dreiländerkongress Pflege in der Psychiatrie in Bern“*, Unterostendorf: Ibicura Verlag 2008, S. 33-37.

Λέμαν, Π.: „Υποτροπή στη Ζωή“, Μετάφραση: Άννα Εμμανουηλίδου, στο: Πέτερ Λέμαν & Άννα Εμμανουηλίδου (επιμ.): *„Βγαίνοντας από τα ψυχοφάρμακα – Εμπειρίες επιτυχημένης διακοπής νευροληπτικών, αντικαταθλιπτικών, λιθίου, καρβαμαζεπίνης και αγχολυτικών“*, Θεσσαλονίκη: εκδ. Νησίδες 2008, pp. 48-58.

3. Άρθρα σε Επιστημονικά Περιοδικά

Lehmann, P.: „Fortgeschrittene Psychiatrie – Der J. F. Lehmanns Verlag als Wegbereiter der Sozialpsychiatrie im Faschismus“, στο: *Psychologie und Gesellschaftskritik* (BRD), 18. Jg. (1992), Heft 62, Nr. 2 („Euthanasie + Modernisierung 1939 bis 1945“), S. 69-79.

Lehmann, P.: „Progressive’ psychiatry: Publisher J. F. Lehmann as promoter of social psychiatry under fascism“, μετάφραση Peter Stastny, στο: *Changes – An International Journal of Psychology and Psychotherapy* (United Kingdom), Vol. 12 (1994), No. 1, pp. 37-49.

Lehmann, P.: „Perspectives of (ex-) users and survivors of psychiatry“, στο: Eero Lahtinen (Ed.): *„Mental Health Promotion on the European Agenda. Report from a Consultative Meeting, 15-16 January 1998, Helsinki, Finland“* („Themes from Finland“, No. 4/1998), Helsinki: STAKES Publications 1998, pp. 63-68.

Lehmann, P.: „Commentary to: WHO quality assurance in mental health care – Draft. Human rights of people with mental disorders““, στο: „Forum – The Declaration of Madrid and current psychiatric practice: users’ and advocates’ views“, *Current Opinion in Psychiatry*, Vol. 12 (1999), No. 1, pp. 6-7.

Lehmann, P.: „Alte, veraltete und neue Antipsychiatrie“, στο: Karin Roth (Hg.): *„Antipsychiatrie – Sinnerzeugung durch Entfesselung der Vielstimmigkeit“* (Zeitschrift für systemische Therapie, 19. Jg., Nr. 4, Dortmund: verlag modernes lernen Borgmann 2001, S. 264-270.

- Lehmann, P.: „Treatment-induced suicide: Suicidality as a potential effect of psychiatric drugs“, translation by Pia Kempker, στο: *Journal of Critical Psychology, Counseling and Psychotherapy* (United Kingdom), Vol. 2 (2002), No. 1, pp. 54-58.
- Lehmann, P.: „All about PSY DREAM: Psychiatric drug registration, evaluation and all-inclusive monitoring“, key note lecture at the conference „Inclusion and mental health in the New Europe“, στο: *Epidemiologia e psichiatria sociale*, Vol. 14 (2005), No. 1, pp. 15-21.
- Lehmann, P.: „PSY DREAM: Psychiatric drug registration, evaluation and all-inclusive monitoring“, στο: *Journal of Critical Psychology, Counselling and Psychotherapy* (United Kingdom), Vol. 4 (2004), No. 4, pp. 233-241.
- Λέμαν, Π. : „Επιζώντες της Ψυχιατρικής“, μετάφραση: Κώστας Μπαϊρακτάρης, στο: *Κοινωνία και Ψυχική Υγεία*, 2007, No. 3, σσ. 12-25.
- Λέμαν, Π.: „Ουσιαστικά Μέτρα για την Πολιτική και Κοινωνική Ένταξη των (πρώην)χρηστών και Επιζώντων της Ψυχιατρικής“, Μετάφραση: Μυρτώ Σηφάκη, στο: *Κοινωνία και Ψυχική Υγεία*, 2008, No. 6, σσ. 78-83.
- Lehmann, P.: „A snapshot of users and survivors of psychiatry on the international stage“, μετάφραση Christine Holzhausen, στο: *Journal of Critical Psychology, Counselling and Psychotherapy* (United Kingdom), Vol. 9 (2009), No. 1, pp. 32-42.
- Λέμαν, Π.: „Χρήστες και επιζώντες της ψυχιατρικής στο διεθνές προσκήνιο. Ένας απολογισμός“, Μετάφραση: Ελένη Σπανού, στο: *Κοινωνία και Ψυχική Υγεία* No. 10 2009, σελ. 81-90.
- Lehmann,P.: „Psychatriebetroffene auf der internationalen Bühne – eine aktuelle Zwischenbilanz“, στο: *Psychiatrische Pflege heute*, 15. Jg. (2009), Nr. 5, S. 240-246.
- Lehmann, P.: „Variety instead of stupidity: About the different positions within the movement of (ex-) users and survivors of psychiatry“, μετάφραση Pia Kempker, στο: *Journal of Critical Psychology, Counseling and Psychotherapy* (United Kingdom),Vol. 9 (2009), No. 4.

4. Άλλες δημοσιεύσεις

Lehmann, P.: „Zombies in der Psychiatrie“, στο: Keep Left – Zeitung für Vorklinik + Klinik (Freie Universität Berlin), April 1980, Nr. 13, S. 19-21.

Lehmann, P.: Anti-Psychiatrie, Mitformulierung, στο: Alternative Liste für Demokratie und Umweltschutz: „Wahlprogramm zu den Neuwahlen am 10. Mai 1981“, Westberlin 1981; και στο: Tina Stöckle: „Die Irren-Offensive – Erfahrungen einer Selbsthilfe-Organisation von Psychiatrieüberlebenden“, Neuauflage, Berlin: Antipsychiatrieverlag 2005.

Lehmann, P.: „Elektroschock: Mord auf Raten?“, στο: Die Irren-Offensive (Berlin), Heft 1 (1981), S. 30.

Lehmann, P.: Die Irren-Offensive (Berlin), Heft 1 (1981) – Mitherausgabe als Mitglied des Redaktionskollektivs].

Lehmann, P.: „Der Kampf um den Einblick in meine ‚Kranken‘-Akte“, στο: Die Irren-Offensive (Berlin), Heft 1 (1981), S. 36-37.

Lehmann, P.: „Was Sie schon immer über Psychopharmaka wissen wollten – aber Ihnen kein Psychiater zu sagen wagte“, in: Die Irren-Offensive (Berlin), Heft 1 (1981), S. 16-21.

Lehmann, P.: „Entwurf eines Modells ‚Anstatt Psychiatrie‘“, Mitformulierung, in: Alternative Liste für Demokratie und Umweltschutz – Tiergarten: Berichte aus dem Bezirk und dem Rathaus Tiergarten (Berlin), Heft 1982, Nr. 4, S. 2; και στο: Tina Stöckle: „Die Irren-Offensive – Erfahrungen einer Selbsthilfe-Organisation von Psychiatrieüberlebenden“, Επανάδοση: Antipsychiatrieverlag 2005, σ. 282.

Lehmann, P.: „Ermittlung in Sachen ‚Leponex‘“, στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 2 (1983), S. 44-47.

Lehmann, P.: Die Irren-Offensive (Berlin), Heft 2 (1983) – Mitherausgabe als Mitglied des Redaktionskollektivs.

Lehmann, P.: „Tyske haner“, oversat af Jesper Mühlmann-Lund, στο: Amalie – Galebevægelsens blad (København), Vol. 5 (1983), No. 4, pp. 23-26.

- Lehmann, P.: „50 Jahre ‚Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses‘“, στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 2 (1983), S. 20-25.
- Lehmann, P.: „Psychiatrieakten zu Geheimakten erklärt“, in: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 2 (1983), S. 51-54.
- Lehmann, P.: „Aus der Sicht des Freundes“, in: Courage: Aktuelle Frauenzeitung (Berlin), 5. Jg. (1983), Sonderheft 7 („Verhütungs-Roulette“), S. 33.
- Lehmann, P.: „Die Zukunft der psychosozialen Versorgung“, Mitformulierung innerhalb der Bundes-Arbeitsgemeinschaft „Soziales und Gesundheit“ der Grünen am 1.-2. Dezember 1984 in Westberlin, publiziert von Michael Opielka στο: DGSP-Rundbrief Nr. 28 vom April 1985, S. 5-7.
- Lehmann, P.: „Psychiatrie-Enquete: Die Psychiatrie ist tot – Es lebe die Psychiatrie! Kritik an ‚Reform‘-Psychiatrie wächst“, gemeinsam mit Tina Stöckle, στο: Umbruch, Zeitschrift für Kultur (Frankfurt am Main), 4. Jg. (1985), Nr. 1, S. 33-40.
- Lehmann, P.: „Semap er kræftfremkaldende og forbudt i Vesttyskland siden 1981“, oversat af Evelyn Reinhold, στο: Amalie – Galebevægelsens blad (København), Vol. 7 (1985), No. 4, pp. 9-11.
- Lehmann, P.: „Der Chemische Knebel – Warum Zahnmediziner auch über die Auswirkungen von Neuroleptika Bescheid wissen müssen“, στο: Der Artikulator – Diskussionsforum zahnmedizinischer Berufe (BRD), 4. Jg. (1986), Nr. 18, S. 25-26.
- Lehmann, P.: „Entwurf zur Vorlage bei den Grünen – Sprechervertrag zwischen den Grünen und dem Verband folgender Initiativen: Irrenoffensive, Türspalt, Graue Panther, Indianerkommune, KommRum (Berlin) und Beschwerdezentren Psychiatrie (München und Nürnberg)“, Mitformulierung 1985-86, στο: Peter Lehmann: Der chemische Knebel – Warum Psychiater Neuroleptika verabreichen, Berlin: Antipsychiatrieverlag 1986, S. 388-395; και στο: Türspalt – Psychiatriezeitung (München), 1986, Heft 11.
- Lehmann, P.: „Merkwürdigkeiten um den ‚Treffpunkt Waldstraße‘“, στο: Türspalt – Psychiatriezeitung (München), 1986, Heft 11, S. 72-74.

- Lehmann, P.: „Akteneinsicht: Das Bundesverfassungsgericht hat gesprochen“, στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 3 (1987), S. 50].
- Lehmann, P.: „Behandlungsergebnis Selbsttod – Ein klassischer psychiatrischer ‚Fall!‘“, gemeinsam mit Reinhold Hentschel, Kurt Lindner, Tina Stöckle & Hermann Treusch, στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 3 (1987), S. 19-24.
- Lehmann, P.: „Grüne, Psychiatrie und Antipsychiatrie – Ein grünes Armutszeugnis“, gemeinsam mit Tina Stöckle, Annette Heselhaus, Ludger Bruckmann & Fritz Hasper, στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 3 (1987), S. 11-15].
- Lehmann, P.: Die Irren-Offensive (Berlin), Heft 3 (1987) – Mitherausgabe als Mitglied des Redaktionskollektivs.
- Lehmann, P.: „Lithium – Der große Beschützer?“, gemeinsam mit Helmut Fexer, στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 3 (1987), S. 47-49].
- Lehmann, P.: „Sex und Neuroleptika“, στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 3 (1987), S. 7-9].
- Lehmann, P.: „Sollen Neuroleptika verboten werden“ ,μετάφραση του άρθρου του Lars Martensson: „Should neuroleptics be banned?“, στο: K. Jensen & B. Pedersen (Eds.): -„Commitment and Civil Rights of the Mentally Ill“, *Proceedings of World Federation of Mental Health Conference in Copenhagen, August 1984*, København: SIND 1985], και από κοινού με τον Hartmut Zülch *γερμανική μετάφραση* στο: Die Irren-Offensive – Zeitschrift von Ver-rückten gegen Psychiatrie (Berlin), Heft 3 (1987), S. 31-43], και στο: Pro Mente Sana Aktuell (Weinfelden/Schweiz), 1988, Nr. 3 („Dossier Psychopharmaka“), S. 3-14.
- Lehmann, P.: „Der ausgemerzte Wahnsinn – Über die psychopharmakologische Gleichschaltung von Menschen“, στο: *Tipex – Magazin für Literatur und Kultur* (Paderborn), 3. Jg. (1987), Nr. 8, S. 42-43 und S. 82.

- Lehmann, P.: „Warum die Augen vor den Neuroleptika-Schäden verschließen?“, στο: Pro Mente Sana Aktuell (Weinfelden/Schweiz), 1988, Nr. 3 („Dossier Psychopharmaka“), S. 20-21.
- Lehmann, P.: „„Lesungen über die Steinzeit‘ – Zu Besuch: Mariella Mehr“, στο: Der Eppendorfer – Zeitschrift für die Psychiatrie (Brunsbüttel), 3. Jg. (1988), Nr. 4, S. 14-15.
- Lehmann, P. „Machtpoker der Psychiater um das Recht auf Akteneinsicht“, στο: Pro Mente Sana Aktuell (Weinfelden/Schweiz), 1988, Nr. 4, S. 14-15.
- Lehman, P.: „How to produce normality with electricity“, μετάφραση Ulrike Stamp, στο: Phoenix Rising – The Voice of the Psychiatrized (Toronto), Vol. 7 (1988), No. 4, pp. 36-37.
- Lehmann, P.: „Schweizer stellen Neuroleptika-Frage – Beachtliches Zeichen von Streitkultur“, στο: Der Eppendorfer – Zeitschrift für die Psychiatrie (Brunsbüttel), 3. Jg. (1988), Nr. 4, S. 15-16.
- Lehmann, P.: „Über die Kontraindikation von Neuroleptika“, στο: Trauma – Zeitschrift der PsychologiestudentInnen der Universität Zürich, 1989, Nr. 10, S. 22-25.
- Lehmann, P.: „Demokratische Psychiatrie oder Antipsychiatrie? Zur Lösung der Psychiatrie-Frage“, in: Widerspruch – Beiträge zur sozialistischen Politik (Zürich), 9. Jg. (1989), Nr. 18, S. 81-99.
- Lehmann, P.: „Neue Seuche: Tardive Dyskinesie – Am Wendepunkt der psychiatrischen Psychopharmakologie?“ ,αγγλική μετάφραση του David Hill: „The problem with major tranquillisers“, στο: *Open Mind*, 1985, No. 13, p. 14], στο: Dr. med. Mabuse – Zeitschrift im Gesundheitswesen (Frankfurt am Main), 14. Jg. (1989), Heft 58, S. 18-21.
- Lehmann, P.: „Der Stand der bundesdeutschen Antipsychiatrie-Bewegung (unter Berücksichtigung ausländischer Erfahrungen und ohne Anspruch auf Vollständigkeit)“, Diskussionspapier zur Gründung vom Forum Anti-Psychiatrischer Initiativen (FAPI), Berlin, 26. September 1989.
- Lehmann, P.: „Gemeindepsychiatrische Wirklichkeit – Kritik der modernen Sozialpsychiatrie“, in: Störfaktor – Zeitschrift kritischer

- Psychologinnen und Psychologen (Wien), 3. Jg. (1989), Heft 9/10, Nr. 1, S. 6-18.
- Lehmann, P.: „Distriktpsychiatrisk virkelighed – kritik af den moderne socialpsykiatri“, oversat af Henning Rønnow, in: Amalie – Galebevægelsens blad (København), Vol. 12 (1990), No. 6, pp. 22-38.
- Lehmann, P.: „Neuroleptika als chemische Knebel – Über die antitherapeutischen Wirkungen antipsychotischer Medikamente“, στο: Die Kerbe – Magazin für die Begegnung mit Menschen in seelischer Not und Krankheit (Stuttgart), 8. Jg. (1990), Nr. 4, S. 25-26 – „Sozialpsychiatrie und Neuroleptika-Schäden“, στο: Soziale Psychiatrie (Köln), September 1990, Heft 50, S. 8-9.
- Lehmann, P., Kerstin Kempker & Uta Wehde: „Weglaufhaus statt Neuroleptika – Ein Asyl für psychiatrisch Geschädigte“, στο: Soziale Psychiatrie (Köln), September 1990, Heft 50, S. 18-20.
- Lehmann, P.: „Psychiatrisches Testament“, Teil 1, in: ÖTE-PFAU (Εφημερίδα της Συνδικάτων Δημοσίων Υπαλλήλων της Γερμανίας(ÖTV, Kreisverwaltung Bielefeld), 1992, Nr. 1, S. 4-8.
- Lehmann, P.: „Psychiatrisches Testament“, Teil 2, στο: ÖTE-PFAU (Εφημερίδα της Συνδικάτων Δημοσίων Υπαλλήλων της Γερμανίας, Kreisverwaltung Bielefeld), 1992, Nr. 2, S. 8-9.
- Lehmann, P.: „Schutz vor psychiatrischer ‚Hilfe wider Willen‘: Das Psychiatrische Testament“,στο: Fachhochschule Nordostniedersachsen Fachbereich Sozialwesen (Hg.): „Abgehängt und Weggeschlossen?“, Dokumentation der Fachtagung 6.-7. November 1992, Lüneburg: Συνδικάτο Δημοσίων Υπαλλήλων(ÖTV), Bezirk Nordwest/Mecklenburg-Vorpommern 1992, S. 102-108.
- Lehmann, P.: „Das Weglaufhaus“, in: ÖTE-PFAU (Betriebszeitung der ÖTV, Kreisverwaltung Bielefeld), 1992, Nr. 3, S. 12-14.
- Lehmann, P.: „Unconventional approaches to psychiatry“, από κοινού με την Kerstin Kempker,στο : Clinical Psychology Forum (United Kingdom), No. 51 (January 1993), pp. 28-29.
- Lehmann, P.: „Blutzellschäden unter Neuroleptika“,στο: FAPI-Nachrichten (Zeitschrift des Forums Anti-Psychiatrischer Initiativen), Herbst 1993, Heft 8, S. 12-15.

Lehmann, P.: Kerstin Kempker & Uta Wehde: „Nichts soll so sein wie in der Psychiatrie! Vom Weglaufhaus Berlin zum Weglaufhaus Zürich?“, Ergebnisbericht einer Arbeitsgruppe, Ημερίδα „Stationäre Alternativen“, οργάνωση :Pro mente sana στο Nottwil, 25-26. November 1992, στο: Pro Mente Sana Aktuell – Informationen aus der Psychiatrischen Schweiz, 1993, Nr. 1, S. 37-38 και στο: FAPI-Nachrichten (Zeitschrift des Forums Anti-Psychiatrischer Initiativen), Heft 8 (Herbst 1993), S. 27-28.

Lehmann, P.: „Psychiatrischer Glaube, Behandlungsmethoden und Konsequenzen“, μετάφραση της εισήγησης „The medical model, diagnostics and treatment methods“, στο συνέδριο „*The second European conference of users and ex-users in mental health – The international people’s college*“, οργάνωση: European Network of Users and Ex-Users in Mental Health, Helsingør (Dänemark), 26.-29. Mai 1994.

Lehmann, P.: „The medical model, diagnostics and treatment methods“, στο: European Network of Users and Ex-Users in Mental Health (Ed.): „*The second European conference of users and ex-users in mental health – The international people’s college*“, Amsterdam: European Network of Users and Ex-Users in Mental Health 1994, pp. 28-30.

Lehmann, P.: „Formal previous-consent and previous-rejection of psychiatric drugs and electroshocks: Theory and practice of the psychiatric will“, διάλεξη στο συνέδριο –Lehmann, P.: „Responsabilité, droits et protection dans le champ de la santé mentale en Europe, Οργάνωση Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Droit, Ethique et Psychiatrie (C.E.D.E.P., Seccion espanola) Madrid, October 7-9, 1994“.

Lehmann, P.: „Théorie et pratique du testament psychiatrique“, περίληψη στο: Comité Européen – Droit, Ethique et Psychiatrie – C.E.D.E.P. (Seccion espaniola) „Journées d’études europeennes – Responsabilité, droits et protection dans le champ de la santé mentale en Europe“, Programme for the Conference „Responsabilité, droits et protection dans le champ de la santé mentale en Europe“, Madrid, 7.-9. October 1994, pp. 30-31.

- Lehmann, P.: „Vom Streit um den Glauben zu den wahren Problemen“, στο: Pro Mente Sana Aktuell (Schweiz), 1994, Nr. 2, S. 18-20
- Lehmann, P.: „Kooperation oder Antipsychiatrie?“, στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 1995, Heft 4, S. 4-5.
- Lehmann, P.: „Ohne Psychiatrie verschieden sein können? Moderne Psychiatrie-Entwicklung“, στο: Störfaktor – Zeitschrift kritischer Psychologinnen und Psychologen (Wien), 8. Jg. (1995), Heft 32, Nr. 3, S. 33-44.
- Lehmann, P.: „Das Weglaufhaus ‚Villa Stöckle‘“, στο: Störfaktor – Zeitschrift kritischer Psychologinnen und Psychologen (Wien), 8. Jg. (1995), Heft 32, Nr. 3, S. 87-88.
- Lehmann, P.: „BetroffenenfürsprecherInnen: Alibifunktion oder Kompetenz + Etat“, στο: Jens Didier (Leiter der Kontakt Beratungsstelle Durchblick e.V.), Christina Stoppa (Geschäftsführerin Durchblick e.V.) & Thomas Seyde (Psychiatriekoordinator der Stadt Leipzig): „Für und Wider: 1. Patientenfürsprechertreffen in Leipzig – Tagungsunterlagen zum 1. Patientenfürsprechertreffen in Leipzig am 28. September 1996 in Leipzig“, 29. Januar 1997.
- Lehmann, P.: „Kandidatur für den Vorstand im August 1996“, στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 1996, Nr. 3, S. 3.
- Lehmann, P.: „Ein Quatrolog der besonderen Art – Psychiatriebetroffene, Eltern, Psychiater und Industrie im Gespräch“, στο: Psychosoziale Umschau (BRD), 1996, Nr. 2, S. V; και στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 1996, Nr. 3, S. 13.
- Lehmann, P.: „Een merkwaardige quattrolog – Cliënten, familieleden, psychiaters en industrie rond de tafel“, μετάφραση by Michi Almer, στο: Deviant (Amsterdam), June 1996, No. 9, p. 34.
- Lehmann, P.: „For and against psychotropic drugs: Proposal as position-paper for the European Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry“, στο: European Newsletter of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry, No. 6 (Spring 1997), pp. 4-5, και στο: European Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry: „Third Conference—Reading, England, January 3-6, 1997“, Utrecht:

- European Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry 1999, pp.18-20.
- Lehmann, P.: „Einnahme psychiatrischer Psychopharmaka: Pro und Contra“, στο: Rundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 1997, Nr. 2, S. 10.
- Lehmann, P.: „Europe – The European Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry“, στο: Mental Health Observer, No. 17 (Summer 1997), p. 8.
- Lehmann, P.: „Unter Psychopharmaka: Psychotherapie oder Beeinflussung?“, στο: Co`med – Fachmagazin für Complementär-Medizin (BRD), 3. Jg. (1997), Nr. 5, S. 20-21.
- Lehmann, P.: „Psychopharmaka nehmen oder ablehnen? Psychiatrie reformieren oder abschaffen? Ein unauflösbarer Widerspruch?“, Rede bei der Tagung des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener in Kassel, 12. Oktober 1997, στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 1998, Nr. 1, S. 7-12; και με τον τίτλο „Vielfalt statt Einfalt – Über die unterschiedlichen Positionen innerhalb der Psychiatrie-Erfahrenen-Bewegung“, στο: Soziale Psychiatrie, 22. Jg. (1998), Nr. 2, S. 9-13.
- Lehmann, P.: „Das Sozialistische Patientenkollektiv zu Besuch beim BPE – Nachlese zum Polizeieinsatz 1996“, in: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 1997, Nr. 4, S. 9.
- Lehmann, P.: „Frauen und Psychiatrie: Wenn Männer Frauen den Vortritt lassen ...“, στο: Hohenschönhausen Journal der Plan- und Leitstelle Gesundheit (Berlin), 3. Jg. (1998), IV. Quartal („Gesundheit – Jahreskampagne '98“), Abteilung Gesundheit, Personal und Verwaltung, Plan- und Leitstelle Gesundheit, S. 22-26.
- Lehmann, P.: „Das Psychiatrische Testament“, στο: Hilfe – Blätter der Initiative EREPRO (Augsburg), Dezember 1998, Nr. 6, S. 5-19.
- Lehmann, P.: „Psychopharmaka absetzen – gewusst wie“, στο: Pro Mente Sana Aktuell (Schweiz), 1998, Heft 1 („Psychopharmaka – notwendiges Übel?“), S. 20-22.
- Lehmann, P.: „Psychopharmaka absetzen: in Selbsthilfe und mit therapeutischer Unterstützung“, στο: Co`med – Fachmagazin für Complementär-Medizin (BRD), 5. Jg. (1999), Nr. 4, S. 22-24.

- Lehmann, P.: „Wünsche – Visionen – Hoffnungen. Visionen zur Psychiatrie 2019“, στο: Soziale Psychiatrie (BRD), 23. Jg. (1999), Nr. 4, S. 17.
- Lehmann, P.: „Blinde Flecken in der sozialpsychiatrischen Wahrnehmung“, in: Soziale Psychiatrie (BRD), 25. Jg. (2001), Nr. 1, S. 10-14.
- Lehmann, P.: „Dialog nicht nur in Psychoseseminaren – Steht der gleichberechtigte Umgang im psychiatrischen Alltag kurz bevor?“, στο: Psychosoziale Umschau (BRD), 15. Jg. (2000), Nr. 4, S. 11-12.
- Lehmann, P.: „Wie gefährlich sind Psychiater?“, στο: Intra (Schweiz), 2000, Heft 44, S. 12-13.
- Lehmann, P.: „Stellungnahme zum Entwurf einer Konvention zum Schutz der Menschenrechte und der Würde von Menschen, die an einer Geistes-Störung leiden, insbesondere jener, welche als unfreiwillige Patienten in einer psychiatrischen Einrichtung, verfasst vom Arbeitskreis des Steering Committee on Bioethics (CDBI) des Europarates“, im Auftrag des Bundesverband Psychiatrie-Erfahrener, 14. September 2000 2001.
- Lehmann, P.: „Ende der Ausgrenzung – Habt Mut zum Teilen!“, στο: Pro Mente Sana Aktuell (Schweiz), 2001, Nr. 3, S. 30-31.
- Lehmann, P.: „Nutzerkontrolle via Internet“, στο: Kerbe – Forum für Sozialpsychiatrie (BRD), 19. Jg. (2001), Nr. 1, S. 21-22.
- Lehmann, P.: „Dem Tod entgegendämmern – Psychopharmakavergabe an alte Menschen“, στο: Co`med – Fachmagazin für Complementär-Medizin (BRD), 7. Jg. (2001), Nr. 7, S. 98-101.
- Lehmann, P.: „Psychiatrische Psychopharmaka: Anlass zu großer Sorge“, στο: Matrix 3000 (Peiting / BRD), Mai 2002, Nr. 11, S. 11-13.
- Lehmann, P.: „In memoriam Hubertus Rolshoven“, in: The European Newsletter of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry, No. 12 (December 2003), p. 11.
- Lehmann, P.: „Atypische Neuroleptika, typische Unwahrheiten“, στο Pro Mente Sana Aktuell (Zürich): 2003, Nr. 1 („Biologismus – Stirbt die Seele aus?“), S. 16-18.
- Lehmann, P.: „Das Psychiatrische Testament lebt – Nachruf auf Hubertus Rolshoven“, στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 2003, Nr. 2, S. 22-23.

- Lehmann, P.: „Soteria und Empowerment – Über die Interessen Psychiatriebetroffener“, Berlin: Antipsychiatrieverlag 2003.
- Lehmann, P.: „The psychiatric will: A special advanced directive“, στο: The European Newsletter of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry, No. 12 (December 2003), pp. 9-11.
- Lehmann, P.: „Absetzen von Psychopharmaka – Ende der Krise oder Krise ohne Ende?“, στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 2005, Nr. 4.
- Lehmann, P.: „Betroffenenkontrollierte Fortbildung – ein Schlüssel zur wirksamen Reform?“, στο: Pro Mente Sana Aktuell (Zürich), 2005, Nr. 4, S. 30-31.
- Lehmann, P.: Πανηγυρικός λόγος με αφορμή την απονομή του βραβείου Ingeborg-Drewitz-Preises der Humanistischen Union Berlin an das Weglaufhaus „Villa Stöckle“, στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 2005, Nr. 1, S. 12-15.
- Λέμαν, Π.: „Η πολιτική διάσταση κινήσεων αυτοβοήθειας ανθρώπων με ψυχωσική εμπειρία“, μετάφραση: Άννα Εμμανουηλίδου, στο: *Τετράδια Ψυχιατρικής*, No. 90 (Απρίλιος/Μάιος/Ιούνιος 2005), σ. 18-25.
- Lehmann, P.: „Nichts über uns ohne uns“ στο: *Soziale Psychiatrie*, 30. Jg. (2006), Nr. 2, S. 40-42.
- Lehmann, P.: „Dresdener Erklärung zur psychiatrischen Zwangsbehandlung“, συλλογικό κείμενο στο: Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD), 2007, Nr. 2, μεταφράσεις σε άλλες γλώσσες : „Declaration of Dresden Against Coerced Psychiatric Treatment“ / „Yfirlýsingin gegn nauðungarmeðferð í geðlækningum“ / „Deklaration fra Dresden – Imod psykiatrisk tvangsbehandling“ / „ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΔΡΕΣΔΗΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΤΟΥ ΠΕΙΘΑΝΑΓΚΑΣΜΟΥ“ / Japanese text – published on June 7, 2007.
- Λέμαν, Π.: „ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ“ (The political dimension of the self-help movement of users and survivors of psychiatry in middle Europe), μετάφραση στα ελληνικά Άννα Εμμανουηλίδου, στο: *Τετράδια Ψυχιατρικής*, No. 97, Μάρτιος 2007, σελ. 27-35.

- Lehmann, P.: Keynote presentation, στο: Social Perspectives Network (Ed.): „Whose recovery is it Anyway“, paper 11, London: Social Perspectives Network 2007, pp. 9-10.
- Lehmann, P.: „From the madhouse to the warmth of others“, στο *aaina- A mental health advocacy newsletter (India)*, τόμος 7^{ος}(2007), τεύχος 3^ο, σελ. 9-12.
- Lehmann, P.: „Europäische Demokratische Bewegung für Seelische Gesundheit gegründet“,στο: *Psychosoziale Umschau (BRD)*, 23. Jg. (2008), Nr. 4, S. 48.
- Lehmann, P.: „Psychiatriebetroffene auf der internationalen Bühne – eine Zwischenbilanz“, στο: *Mitgliederrundbrief des Bundesverbands Psychiatrie-Erfahrener (BRD)*, 2008, Nr. 4, S. 7-12.
- Lehmann, P.: „Vom Statisten zum Akteur – Psychiatriebetroffene auf der internationalen Bühne“, στο: *Psychosoziale Umschau (BRD)*, 23. Jg. (2008), Nr. 4, S. 18.
- Lehmann, P.: „Dialog und Selbstorganisation – Münchener Thesen und Forderungen für eine soziale Psychiatrie in Europa“, συλλογικό κείμενο στο *Soziale Psychiatrie*, 32. Jg. (2008), Nr. 2, S. 21.
- Lehmann, P.: „Zum subjektiven Erleben von Psychopharmaka“, στο: *Leuchtfeuer – Journal des Landesverbandes der Psychiatrie-Erfahrenen Rheinland-Pfalz (Trier)*, Ausgabe 12 (2009), S. 7.
- Lehmann, P.: „Vom Statisten zum Akteur – Eine Momentaufnahme der Aktivitäten Psychiatriebetroffener auf der internationalen Bühne“ (Μέρος I), στο: *Unser kleines Stimmenhörerjournal (Rundbrief des Netzwerks Stimmenhören / Berlin)*, 13. Jg. (2009), Nr. 1, S. 25-29.
- Lehmann, P.: „Vom Statisten zum Akteur – Eine Momentaufnahme der Aktivitäten Psychiatriebetroffener auf der internationalen Bühne“ (Μέρος II), στο: *Unser kleines Stimmenhörerjournal (Rundbrief des Netzwerks Stimmenhören / Berlin)*, 13. Jg. (2009), Nr. 2, S. 20-22.
- Lehmann, P.: „Reformen oder Alternativen? Eine bessere Psychiatrie oder besser Alternativen?“, στο: *Pro Mente Sana Aktuell (Zürich)*, 2010, Nr. 1 (σε εκτύπωση).
- Lehmann, P.: „Psychiatriebetroffene international“, στο: *Irrturm (Bremen)* (σε εκτύπωση).

5. Συμμετοχή με εισήγηση σε Συνέδρια, Σεμινάρια, Ημερίδες και συμμετοχή στην Οργάνωση Συνεδρίων και Σεμιναρίων

Ο Peter Lehmann συμμετείχε από το 1980 μέχρι σήμερα ως εισηγητής σε πολυάριθμα εθνικά (γερμανικά) και διεθνή συνέδρια, σεμινάρια και ημερίδες οργανωμένα από ομάδες και κινήματα αυτοβοήθειας, οργανώσεις επαγγελματιών ψυχικής υγείας και κοινωνικές οργανώσεις.

Συμμετείχε επίσης ως οργανωτής, μέλος οργανωτικών επιτροπών και εκπαιδευτής σε δεκάδες συνέδρια, σεμινάρια και ημερίδες σχετικών με τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία, την αυτοβοήθεια, την αυτό-οργάνωση, την κατάχρηση των ψυχοφαρμάκων και τις εναλλακτικές προς την Ψυχιατρική θεωρίες και πρακτικές.

6. Οργανώσεις, Φορείς, Διδασκαλία, Επιτροπές

Η εμπλοκή του Peter Lehmann σε οργανώσεις και φορείς θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι είναι πρωταγωνιστική. Η διαδρομή του ως υπερασπιστή των δικαιωμάτων ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία περιλαμβάνει πρωτοβουλίες —σε εθνικό (γερμανικό) και διεθνές επίπεδο - άμεσα ενδιαφερομένων με βασικό στόχο την ισχυροποίηση της κοινωνικής τους θέσης, την ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους δύναμης και την επίτευξη της εκπροσώπησής τους σε αρμόδιους εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς σε μια μακρόχρονη διαδικασία συνεργασίας, αλλά και δημιουργικής και αντιπαραθετικής προσπάθειας στο εσωτερικό αυτών των νέων συλλογικοτήτων:

1980: Ιδρυτικό μέλος και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου (1984-1990) της *Irren-Offensive*, πρώτης αμιγούς οργάνωσης αυτοβοήθειας ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία στο Βερολίνο. Παραίτηση το 1990.

1981-1987: Μέλος της συντακτικής ομάδας του περιοδικού *Die Irren-Offensive*.

1980-82: Επιστημονικός συνεργάτης στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο του Βερολίνου με αντικείμενο: Ψυχιατρική, Κοινωνική Παιδαγωγική και μη-ψυχιατρική Βοήθεια.

1987: Ιδρυτικό μέλος και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της PSYCHEX (Ελβετία).

- (Από το) **1988**: Μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του The International Center for the Study of Psychiatry and Psychology, ICSPP.
- 1989**: Ίδρυση του φόρουμ Antipsychiatrischer Initiativen, e.V. (FAPI), Μέλος μέχρι το 2002 και μετεξέλιξη του FARI σε Internet-Magazin του Peter Lehmann *Antipsychiatrieverlag*.
- 1989**: Ίδρυτικό μέλος του Verein zum Schutz vor psychiatrischen Gewalt, mbH, Βερολίνο, 1995-99. Μέλος του Δ.Σ. και υπεύθυνος της ιστοσελίδας μέχρι το 2001, όταν και παραιτείται από τον φορέα.
- 1990**: Ίδρυτικό μέλος του Weglaufhaus Investitionsgesellschaft zum Schutz vor psychiatrischen Gewalt.
- 1990**: Μέλος της οργανωτικής επιτροπής του συνεδρίου "Alternativen zur Psychiatrie".
- 1990**: Συν-Εκδότης του Journal of Critical Psychology, Counseling and Psychotherapy (Αγγλία).
- 1991**: Ίδρυτικό μέλος του δικτύου European Network of (ex-)Users and Survivors of Psychiatry (ENUSP), 1997-99: Πρόεδρος της ENUSP, από το 2000: διαχειριστής της ιστοσελίδας, από το 2004: μέλος του Δ.Σ. ως εκπρόσωπος της Περιφέρειας Βόρειας Ευρώπης (Γερμανία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία Αυστρία, Πολωνία, Ρωσία).
- 1994**: Μέλος του συμβουλίου Ψυχιατρικής του Τομέα Υγείας και Κοινωνικών Υποθέσεων της Γερουσίας του Βερολίνου.
- 1994**: Μέλος της Ομοσπονδίας Ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία της Γερμανίας, 1994-2000 μέλος του Δ.Σ.
- 1995-96**: Επιστημονικός συνεργάτης του Psychologisches Institut του Πανεπιστημίου της Βιέννης, Αντικείμενο: «Έναλλακτικές στην παραδοσιακή Ψυχιατρική».
- 1997**: Ίδρυτικό μέλος του World Network of (ex-)Users and Survivors Psychiatry (WNUSP).
- 1997-99**: Εκπροσώπηση του Dachverband Psychosozialer Hilfsvereinigungen, e.V. (Dachverband Gemeindepsychiatrie e.V.), Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Mental Health Europe, ευρωπαϊκό παράρτημα της World Federation for Mental Health.
- 2000**: Μέλος της επιτροπής εκπροσώπησης, από κοινού με τις Kerstin Kempker και Iris Hölling, στο συνέδριο "Alternatives 2000-A new

vision of recovery”, National Empowerment Center/Tennessee Mental Health Consumers Association.

- 2002:** Ιδρυτικό μέλος και μέλος του Δ.Σ. της οργάνωσης “Für alle Fälle”, e.V.
- 2002:** Μέλος της MindFreedom International (MFI) και ορισμένος εκπρόσωπός της στον ΟΗΕ.
- 2003:** Ιδρυτικό μέλος της οργάνωσης “Berliner Organization Psychiatrie-Erfahrener und Psychiatrie-Betroffener.V.”. Το ίδιο έτος ως εκπρόσωπος της ENUSP ιδρυτικό μέλος της European Patients Forum (EPF).
- 2004:** Μέλος της οργανωτικής επιτροπής του συνεδρίου “Networking for our human rights and dignity”-WNUSP, Vejle, Δανία.
- 2004:** Μέλος του “International Network Toward Alternatives and Recovery (INTAR).
- 2005:** Μέλος του “Patients Rights Advocacy Waikato Inc. (Νέα Ζηλανδία) και μέλος του “National Association for Rights Protection and Advocacy (ΗΠΑ).
- 2007:** Εκπρόσωπος των MFI, ENUSP και BPE μέλος της οργανωτικής επιτροπής του διεθνούς συνεδρίου «Zwangsbearbeitung in der Psychiatrie” της World Psychiatric Association στη Δρέσδη.
- 2008:** Εκπρόσωπος της ENUSP ιδρυτικό μέλος της “Europaeschen Demokratischen Bewegung fuer Seelische Gesundheit”.
- 2010:** Μέλος της οργανωτικής επιτροπής του συνεδρίου “Joined congress against discrimination and stigma, for user-oriented reforms in psychiatry and the right to alternatives”, στη Θεσσαλονίκη σε συνεργασία με το Τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ., το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας και την Πανελλήνια Επιτροπή πρώην(χρηστών) και Επιζώντων της Ψυχιατρικής, Σεπτέμβριος, 2010.
- 2010:** Μέλος της οργανωτικής επιτροπής του διεθνούς συνεδρίου “PsychOUT : A Conference for Organizing Resistance Against Psychiatry”, Μαΐος 2010, Ontario Institute for Studies in Education, Πανεπιστήμιο του Τορόντο, Καναδάς.

ΑΝΑΛΥΣΗ -ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η ανάλυση και αξιολόγηση του παραπάνω έργου υπόκειται σε ορισμένες ιδιαιτερότητες, τις οποίες θα πρέπει κανείς να λάβει υπόψη του για να μπορέσει τόσο να διαβάσει όσο και να αξιολογήσει το επιστημονικό και ανθρωπιστικό έργο του Peter Lehmann. Ο Peter Lehmann παντρεύει με αξιοθαύμαστο και ιδιαίτερα δημιουργικό τρόπο την εμπειρία-βίωμα με τον επιστημονικό λόγο και πράξη, προωθώντας εναλλακτικές θεωρήσεις και πρακτικές.

Για να αξιολογήσει κανείς το έργο του θα πρέπει να κατανοήσει και να σεβαστεί τα βιώματα και τις εμπειρίες, αλλά και αυτό που προκύπτει ως διαφορετικός λόγος και εναλλακτική πρακτική, δηλαδή τις επιπτώσεις τους τόσο ως προς την κριτική της κυρίαρχης και παραδοσιακής ψυχιατρικής προσέγγισης και πρακτικής όσο και ως προς την αναζήτηση του κοινού τόπου των υποκειμένων, των σχέσεων και της συνάντησής τους: Αυτών της υπαρξιακής τους υπόστασης ως ανθρώπινα όντα και ιστορικά υποκείμενα με ισονομία και ισοτιμία ως προς το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έτσι, εκ των πραγμάτων, ο ειδικός θα πρέπει να ακυρώσει τον άλλον σαν μονοδιάστατο αντικείμενο της επιστημονικής του ενασχόλησης και να προσπαθήσει να εντρυφήσει σε έναν διάλογο, όπου η αναζήτηση μιας νέας επιστημονικής προσέγγισης και μιας ανθρώπινης σχέσης είναι το από κοινού ζητούμενο, παραιτούμενος βέβαια από τον κυρίαρχο μονόλογο άρα και από την καταχρηστική διαχείριση της εξουσίας που πλουσιοπάροχα του παρέχεται ως ειδικού.

Παρακάτω αποτυπώνουμε συνθετικά, ίσως αυθαίρετα, το σύνολο του έργου που έχουμε στη διάθεσή μας διαχωρίζοντάς το σε ενότητες περιεχομένων.

Επεξεργαζόμενοι το συνολικό έργο, επιστημονικό και ανθρωπιστικό, του Peter Lehmann, διακρίνουμε τα παρακάτω βασικά πεδία:

1. Τα Δικαιώματα των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία

Από το είδος της προσέγγισης αλλά και από την ανάλυση που κάνει ο προτεινόμενος στα κείμενά του, γίνεται εμφανές ότι τα άτομα με ψυχιατρική εμπειρία χαρακτηρίζονται ως η πληθυσμιακή ομάδα που υφίσταται τις μεγαλύτερες διακρίσεις. Διαπιστώνει ότι κατά την διάρκεια της ψυχιατρικής μεταχείρισης παραβιάζεται συστηματικά το δικαίωμα της

προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας όπως και αυτό της προστασίας της σωματικής ακεραιότητας γιατί κάθε ενέργεια εις βάρος της σωματικής ακεραιότητας αποτελεί σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο ποινικά κολάσιμη σωματική βία. Συνήθως ο ενδιαφερόμενος δεν πληροφορείται για πιθανές παρενέργειες της μεταχείρισής του, τόσο κατά την ακούσια όσο και κατά την εκούσια μεταχείριση. Συχνά εκβιάζεται η συναίνεσή του, ιδιαίτερα σε ιδρυματικούς χώρους ή είναι αποτέλεσμα άσκησης ωμής βίας. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι τεκμηριωμένες επιστημονικά απόψεις στα κείμενά του αναφορικά με τις επιπτώσεις της χρήσης μεθόδων όπως ηλεκτροσόκ και ψυχοφάρμακα.

Ως βασική μορφή καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων χαρακτηρίζεται η παραβίαση άρθρων της Ευρωπαϊκής Συνθήκης για τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως: η υποχρέωση για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (άρθρο1), η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της προσβλητικής μεταχείρισης (άρθρο 3), το δικαίωμα στη ελευθερία και ασφάλεια (άρθρο5), το δικαίωμα για αξιοπρεπή μεταχείριση (άρθρο 6), το δικαίωμα για προσφυγή κατά της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα παραβίασης δικαιωμάτων είναι αυτό που απαγορεύεται στα άτομα με ψυχιατρική εμπειρία, ενώ επιτρέπεται σε σωματικά ασθενείς —το δικαίωμα τις πρόσβασης στον ιατρικό φάκελο. Ιδιαίτερα αρνητικές κρίνονται οι αυθαιρεσίες σε περιπτώσεις αναγκαστικής νοσηλείας και η χρησιμοποίηση μηχανικών και χημικών μεθόδων παρά την θέληση των ατόμων που βρίσκονται σε μια κρίσιμη καμπή της ζωής τους.

2. Δράσεις κατά της ψυχιατρικής βίας

Παρατηρούμε ότι ο Peter Lehmann πρωταγωνιστεί στον αγώνα κατά τις ψυχιατρικής βίας σε πολλαπλά επίπεδα: πολιτικά, νομικά και στον τομέα της ενημέρωσης της κοινής γνώμης και μάλιστα, όπως ο ίδιος αναφέρει χαρακτηριστικά, στο πνεύμα μιας «ανθρωπιστικής αντιψυχιατρικής» ερμηνεύοντας το «αντί» σαν κάτι περισσότερο από «ενάντια», δηλαδή ως κάτι «εναλλακτικό».

Η Ψυχιατρική ως θετική επιστήμη, όπως αυτοπροσδιορίζεται, δεν μπορεί να ανταποκριθεί στο αίτημα να επιλύσει προβλήματα κοινωνικής βασικά φύσης, όπως είναι τα ψυχικά.

Η άρνηση και καταπολέμηση της βίας απέναντι στους ψυχικά πάσχοντες νοούνται μέσα στα κείμενα και τις δράσεις, ως αμφισβήτηση του κυρίαρχου ψυχιατρικού παραδείγματος, της εξουσίας που αυτό καταχράται και της βίας που προκύπτει από αυτή την κατάχρηση. Στο επίκεντρο τίθεται η αμφισβήτηση για το ψυχιατρικό-ιατρικό μονοπώλιο εξουσίας που προκύπτει από μία μονοδιάστατη επιστημονική προσέγγιση με συνέπειες πολλές φορές όχι μόνο τη διαχείριση του πάσχοντος υποκειμένου και τον κοινωνικό του έλεγχο αλλά και την άσκηση βίας προς την επίτευξη αυτού του ελέγχου.

Στο πολιτικό επίπεδο ανήκει όχι μόνο η αντιπαράθεση με τους εκφραστές της ψυχιατρικής βίας αλλά και η διεκδίκηση του δικαιώματος λόγου και έκφρασης σε χώρους και φορείς, τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας· το δικαίωμα της ελευθερίας και της επιλογής εναλλακτικών μορφών στήριξης· το δικαίωμα της εκπροσώπησης και αυτό-οργάνωσης· το δικαίωμα του ελέγχου από τους χρήστες των υπηρεσιών και της αμειβόμενης συμμετοχής τους στην εκπαίδευση του προσωπικού.

Στο νομικό επίπεδο προβάλλουν οι παρεμβάσεις εκείνες που αποσκοπούν όχι μόνον στη υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και στην ποινικοποίηση της παραβίασης τους κατά περίπτωση. Το δικαίωμα της αποζημίωσης για βλάβες, το δικαίωμα της επιλογής και το δικαίωμα της ενημέρωσης για κάθε πράξη, καθώς και το δικαίωμα της πρόσβασης στον ψυχιατρικό φάκελο —δικαιώματα που κάνουν απαραίτητη τη θέσπιση ανεξαρτήτων οργάνων που θα παρακολουθούν τον σεβασμό τους και θα επιλαμβάνονται σε περιπτώσεις καταγγελιών για παραβιάσεις τους.

Στο επίπεδο της ενημέρωσης, ιδιαίτερη σημασία αποκτά η παραίνεση προς τους ενδιαφερόμενους να μην εγκλωβίζονται στις κατασκευασμένες διακρίσεις εις βάρος τους και να μάχονται διαρκώς για την αποδόμηση μέσα στην καθημερινότητα των αρνητικών στερεότυπων που δημιουργούνται μέσα και από τον τρόπο της επίσημης μεταχείρισής τους ως εν δυνάμει επικίνδυνους τρελούς. Στον τομέα αυτόν της ενημέρωσης από τους ίδιους εντάσσεται, βέβαια, και η αποκάλυψη της ανίερης και κερδοφόρας συμμαχίας μεταξύ ψυχιάτρων και φαρμακευτικών εταιριών, γεγονός που όχι μόνον αποβαίνει με καταχρηστική τους χρήση εις βάρος

της υγείας των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία, αλλά και στενεύει συνειδητά τα περιθώρια για την αναζήτηση εναλλακτικών υποστηρικτών πρακτικών. Η διείσδυση και εξάπλωση αυτής της κερδοσκοπικής διαπλοκής στον κοινοτικό τομέα εξηγεί και το προσφάτως παρατηρούμενο φαινόμενο της κάθετης και οριζόντιας εξάπλωσης των ψυχοφαρμάκων. Από τη μια, αύξηση των πληθυσμιακών ομάδων με την ψυχιατρικοποίηση της καθημερινότητας και από την άλλη, ηλικιακή διεύρυνσή τους («ενοχλητικά, υπερκινητικά, απροσάρμοστα, επιθετικά παιδιά», «ενοχλητικοί ηλικιωμένοι», «δυστυχείς» ή «προβληματικοί» άνδρες και γυναίκες). Ο προσανατολισμός στον απόλυτο χημικό έλεγχο της ανθρώπινης συμπεριφοράς και της καθημερινότητας προωθεί μία νέα μορφή κοινωνικού ελέγχου, αλλά και τη διεύρυνση της άσκησης βίας και την παρεμπόδιση αναζήτησης εναλλακτικών λύσεων σε κρίσιμα προβλήματα και καταστάσεις.

3. Η αντιπαράθεση με τα ψυχοφάρμακα ως εργαλεία της Ψυχιατρικής

Στις δημοσιεύσεις αναφορικά με τα ψυχοφάρμακα, θα πρέπει να τονίσει κανείς την ευρεία ανταπόκριση, συζήτηση και αντιπαράθεση που υποκίνησε —όχι μόνον στους κύκλους των ειδικών αλλά και ευρύτερα— το βιβλίο του Peter Lehmann "Der chemische Knebel" («Το χημικό νέφος»), ήδη από τη δεκαετία του '80.

Η θέση σύμφωνα με την οποία οι Ψυχίατροι χρησιμοποιούν τα ψυχοφάρμακα όχι θεραπευτικά αλλά ως εργαλεία ελέγχου, γνωρίζοντας τις αρνητικές συνέπειες μετά από μακρόχρονη χρήση τους, τεκμηριώνεται μέσα από μία ιστορική προσέγγιση της εξέλιξης των ψυχοφαρμάκων και της διαρκούς διεύρυνσης του κύκλου των χρηστών τους. Υποστηρίζεται ότι τη βλαβερή επίδραση των ψυχοφαρμάκων γνωρίζουν οι ψυχίατροι από πειράματα σε φυτά, ζώα και κανονικούς ανθρώπους. Τα άσυλα, τα ιδρύματα και τα Ψυχιατρικά Νοσοκομεία αποτέλεσαν κατ' εξοχήν τόπο πειραματισμών και αυθαιρεσιών για δύο τώρα αιώνες. Γνωρίζουν από μακρόχρονες παρατηρήσεις πώς τα χημικά τους συστατικά προσβάλλουν το κεντρικό και το αυτόνομο νευρικό σύστημα και τα όργανά τους, το μυϊκό σύστημα και την ψυχή. Γνωρίζουν τις επιπτώσεις τους από βιοψίες, μελέτες «περιπτώσεων», διαχρονικές και συγκριτικές έρευνες. Γνωρίζουν επίσης

καλά την τέχνη της μετατροπής των βλαβερών συνεπειών σε «παρενέργειες», όπως με τα αντιψυχωτικά φάρμακα που το ποσοστό της βλάβης ανέρχεται μέχρι και 80% σε αλλοιώσεις του ήπατος και βραδυκινησίες, 66% κατάθλιψη μέχρι την απόπειρα αυτοκτονιών και διάφορες άλλες βλάβες. Ιδιαίτερα δε στις γυναίκες η μακρόχρονη χρήση τους προκαλεί δεκαπλάσια προσδοκία εμφάνισης καρκίνου του μαστού και μία κατά μέσον όρο τριάντα χρόνια μείωση του προσδόκιμου χρόνου ζωής. Στα κείμενα υποστηρίζεται από τον συγγραφέα με πάθος η ανάγκη ενημέρωσης για τα ρίσκα και τις παρενέργειες, η απόκρουση της άσκησης βίας για την αποδοχή τους, καθώς επίσης και η απόκρουση της απειλής για ηλεκτροσόκ ως μοναδική εναλλακτική στη χρήση ψυχοφαρμάκων.

Υποστηρίζεται ότι τα ψυχοφάρμακα, πέρα από την κερδοσκοπική τους διάσταση για τη φαρμακοβιομηχανία, αποτελούν και το βασικό και μοναδικό εργαλείο ανάδειξης του ιατρικού στάτους των ψυχιάτρων, ενσωματωμένο στο μονοδιάστατο επιστημονικό τους παράδειγμα: μπορούν να χρησιμοποιούνται παντού από τα ζώα μέχρι και τους πολιτικούς αντιπάλους. Οδηγούν τους ανθρώπους να αντιλαμβάνονται και να αποδέχονται κρίσιμες καταστάσεις ως δισεπίλυτες. Ιδιαίτερα δε τα νευροληπτικά προκαλούν τη λεγόμενη τεχνητή χειμερία νάρκη του οργανισμού σε μια κατάσταση δήθεν εγρήγορσης και μετατρέπουν τον σωματικά υγιή άνθρωπο κινητικά διαταραγμένο κατασκευάζοντας τη λεγόμενη "Parkinsonpsyche".

Ο συγγραφέας υποστηρίζει την αναγκαιότητα οι γνώσεις που προκύπτουν μέσα από την εμπειρία των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία αναφορικά με τα ψυχοφάρμακα να επεξηγηθούν και να κοινοποιηθούν ευρύτερα σε μια γλώσσα κατανοητή στον μη ιατρικό πληθυσμό και να αξιολογηθούν ανεξάρτητα από τις φαρμακευτικές εταιρείες σε μια κατεύθυνση προσανατολισμένη στα συμφέροντα των άμεσα ενδιαφερομένων. Αυτό κάνει επιτακτική τη διοργάνωση σεμιναρίων, συνεδρίων, ημερίδων και τη δημιουργία μέσων (ηλεκτρονικών και έντυπων) που θα εξυπηρετούν αυτή την ανάγκη.

Η αντίσταση στην κατάχρηση των ψυχοφαρμάκων συνδέεται με την αναζήτηση και καθιέρωση εναλλακτικών πρακτικών και το δικαίωμα του ενδιαφερόμενου για ελεύθερη επιλογή υπέρ ή κατά της χρήσης ψυχοφαρμάκων με τη συνεργασία των οικείων ή των φίλων.

4. Η συλλογική αντίσταση και η οργάνωση της αυτοβοήθειας

Κεντρική θέση στα κείμενα αλλά και στις πρακτικές και παρεμβάσεις του Peter Lehmann διαδραματίζει το ίδιο το υποκείμενο και η μετατροπή του από ένα παθητικοποιημένο αντικείμενο σε δρών υποκείμενο. Οι κοινές εμπειρίες των διακρίσεων, της καταπίεσης και της παραβίασης βασικών δικαιωμάτων τους χαρακτηρίζεται και ως ο κοινός τόπος της συλλογικής οργάνωσης. Υποστηρίζει ότι τα άτομα με ψυχιατρική εμπειρία δεν έχουν κανένα λόμπυ. Έτσι θα πρέπει να αναζητούν την αυτοβοήθεια και από κοινού τις εναλλακτικές πρακτικές. Μόνον έτσι θα ακυρώσουν τις προκαταλήψεις και τις παγιωμένες αντιλήψεις περί ειδικών από την μια και πασχόντων από την άλλη. Χαρακτηριστικό είναι ότι από το ξεκίνημά του κατανοεί την πραγματική αυτοβοήθεια σαν ένα κίνημα «από τα κάτω», εγείροντας αντιρρήσεις απέναντι στις —από τους ειδικούς ή τις φαρμακοβιομηχανίες— ελεγχόμενες οργανώσεις χρηστών ή οικογενειών χρηστών και προτείνει μια κριτική αντιπαράθεση έναντι όσων κερδοσκοπούν ή προσπαθούν να αναπαράγουν την επιστημονική και επαγγελματική ύπαρξή τους εις βάρος τους.

Η αυτοβοήθεια τόσο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει πολλαπλούς τομείς και δράσεις· να αποτρέπει τις απόπειρες ελέγχου από τρίτους και παντογνώστες· να χαρακτηρίζεται από αλληλοσεβασμό· αλληλεγγύη, ισότιμη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η δε συνεργασία με τους επαγγελματίες μπορεί να είναι παραγωγική όταν είναι ανιδιοτελής και προς όφελος μιας αλληλέγγυας συνύπαρξης.

Η ενεργοποίηση του δυναμικού αυτοβοήθειας κρίνεται ως ζωτικής σημασίας, διότι διαφορετικά τα άτομα με ψυχιατρική εμπειρία δεν θα κατορθώσουν να λύσουν τα προβλήματά τους, η χρονιότητα θα εξαπλώνεται, θα καλλιεργείται η εργασιακή ανικανότητα, θα δημιουργούνται δομές και φορείς εγκλεισμού και ελέγχου και τεράστιοι οικονομικοί πόροι θα απορροφώνται εις βάρος των εναλλακτικών πρακτικών των ίδιων των υποκειμένων και του σεβασμού των δικαιωμάτων τους.

Καμία πραγματική μεταρρύθμιση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την ανάδειξη και παντοιοτρόπως υποστήριξη της πραγματικής αυτοβοήθειας.

5. Η εθνική δικτύωση (Γερμανία)

Παρακολουθώντας μέσω των κειμένων και των εμπειριών του Peter Lehmann τα κινήματα αυτοβοήθειας ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία και τη δικτύωσή τους σε εθνικό επίπεδο παρατηρείται μία σχέση έντασης και αντιπαραθέσεων μεταξύ δύο βασικών ρευμάτων ενός ρεφορμιστικού και ενός αντιψυχιατρικού με μία τάση αποδυνάμωσης από την παλαιά δογματική και πατριαρχική αντιψυχιατρική της θέσης της ανθρωπιστικής αντιψυχιατρικής, την οποία και πρεσβεύει ο Peter Lehmann.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και υπό την άμεση επίδραση του Μάη του '68 στην ανάπτυξη του κριτικού επιστημονικού λόγου και των κοινωνικών κινήματων για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων και ομάδων δημιουργούνται και στη Γερμανία μεμονωμένες τοπικές ομάδες αυτοβοήθειας, αμιγείς ή μικτές. Στον γερμανόφωνο χώρο (Βερολίνο, Βιέννη, Ζυρίχη, Μπόχουμ) ακτιβιστές δημιουργούν τις λεγόμενες «Επιθέσεις των Τρελλών», δηλαδή ομάδες με αντιψυχιατρικό προσανατολισμό που έθεταν σε ριζική αμφισβήτηση το κυρίαρχο ψυχιατρικό παράδειγμα, τις ιδρυματικές του πρακτικές, τις νοσογραφικές του περιγραφές και τις νοσολογικές κατασκευές του. Αναζητώντας τη διασύνδεση με διάφορα κοινωνικά κριτικά κινήματα και σε συνεργασία με κριτικά σκεπτόμενους μη ψυχιατριζόμενους, προέκυψαν κατά τη δεκαετία του '80 διάφορες αντιψυχιατρικές πρωτοβουλίες. Με το όραμα μιας ψυχοκοινωνικής φροντίδας πέρα από την Ψυχιατρική, προώθησαν τον τομέα της αυτοβοήθειας, το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού και ανέπτυξαν το πλαίσιο μιας εθνικής οργάνωσης και δικτύωσης.

Το 1992, δημιουργείται η Ομοσπονδιακή Οργάνωση Άμεσα Ενδιαφερομένων σαν καθαρή οργάνωση ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία με έμφαση στην εμπειρία των ίδιων των ατόμων, στην αντιμετώπιση των κρίσιμων καταστάσεων και στην απόρριψη των παραδοσιακών ψυχιατρικών πρακτικών.

Το 2000, έναν χρόνο μετά την πτώση του τείχους, οργανώνεται στο Ανατολικό Βερολίνο για πρώτη φορά ένα διεθνές συνέδριο με θέμα «Εναλλακτικές στην Ψυχιατρική». Η ανετοιμότητα, η έλλειψη συνεργασίας και συνεννόησης ως προς την κριτική της Ψυχιατρικής και τον ρόλο των ειδικών και μία κοινωνικοψυχιατρική προσέγγιση των αναγκών των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία οδηγεί στην αποτυχία της προσπάθειας για μια εθνική δικτύωση.

Σήμερα, διάφορες οργανώσεις αυτοβοήθειας συμμετέχουν σε κοινοτικές υπηρεσίες, συμβούλια, κοινωνικές υπηρεσίες και προσπαθούν να συγκροτήσουν ένα λόμπυ για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους. Προσπαθούν να οργανώσουν εναλλακτικά σεμινάρια εκπαίδευσης και αντιμετώπισης των προβλημάτων —όπως αυτοί τα ορίζουν— και κρίσιμων καταστάσεων έξω από τον έλεγχο των ειδικών και την επιβολή των θεωριών και πρακτικών τους. Το εγχείρημα αυτό, όπως διαπιστώνει κανείς από τις μέχρι τώρα εμπειρίες, δεν χαρακτηρίζεται μόνον από επιτυχίες. Βασικές αξίες αμοιβαίας αποδοχής, αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης δεν είναι πάντοτε δεδομένες. Οι συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις λειτουργούν πολλές φορές αρνητικά και η αυτοβοήθεια δεν καθίσταται ελκυστική με αποτέλεσμα πολλοί απογοητευμένοι να επιστρέφουν στα συνηθισμένα πλαίσια των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών, όσο καλές ή κακές και να είναι, και να μετατρέπονται σε καταναλωτές και χρήστες υπηρεσιών αναθέτοντας την τύχη τους παθητικά σε τρίτους.

6. Διεθνής Οργάνωση και Δικτύωση

Πέρα από τη δημιουργία ομάδων αυτοβοήθειας σε τοπικό και εθνικό επίπεδο (κύρια Αμερική και Ευρώπη), άτομα με ψυχιατρική εμπειρία ξεκινούν από τις αρχές της δεκαετίας του '90 τις πρώτες προσπάθειες μιας διεθνούς δικτύωσης. Πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει σε αυτές τις προσπάθειες ο Peter Lehmann σαν αναγνωρισμένος πλέον διεθνώς ακτιβιστής τόσο για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και για την αναζήτηση και εφαρμογή εναλλακτικών προς την Ψυχιατρική πρακτικών υποστήριξης. Ως κομβικό σημείο αναγνωρίζεται το 1991 η συνεύρεση και οργάνωση των διαφόρων ανεξάρτητων ομάδων αυτοβοήθειας στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία. Στη συνέχεια γίνεται μια απόπειρα στο

περιθώριο διαφόρων συνεδριών ή της World Federation for Mental Health (WFMH) και του ευρωπαϊκού της παραρτήματος Mental Health Europe (MHE) —η οποία κυριαρχείται από επαγγελματίες του ψυχοκοινωνικού τομέα και μη-κυβερνητικές οργανώσεις— να οργανωθεί ένας παγκόσμιος οργανισμός ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία, διατηρώντας βέβαια τον έλεγχο.

Στα τέλη της δεκαετίας του '80, ένας μικρός αριθμός ακτιβιστών, ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία προχωρούνε με δημοκρατικές διαδικασίες στην προετοιμασία και τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης και αμιγούς οργάνωσης ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία την ENUSP όπως και τη διεθνή δικτύωσή της με την WNUSP.

Παρατηρούμε ότι και σε αυτές τις οργανώσεις αυτοβοήθειας συνεχίζουν μια σειρά αντιπαραθέσεις και συζητήσεις γύρω από ζητήματα αυτό-ορισμού ή αυτοπροσδιορισμού. Η αντιπαραθέση αυτή εντοπίζεται ιδιαίτερα σε ερωτήματα αυτοπροσδιορισμού ως 'χρήστη υπηρεσιών' ή ως 'επιζώντα της Ψυχιατρικής'. Η ανάγκη συμβιβασμού οδηγεί στην αποδοχή και συνύπαρξη και των δύο όρων. Ένα άλλο καίριο σημείο αντιπαραθέσης είναι αυτό του αυτοπροσδιορισμού ή όχι των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία ως «αναπήρων». Οι μεν προβάλλουν τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την ταύτιση με την αναπηρία (προνόμια, προνοιακές επιδοτήσεις), οι δε στηρίζουν την άρνηση της αποδοχής της ιδιότητας του αναπήρου με την *de facto* αναγνώριση και αποδοχή του ετεροπροσδιορισμού τους από επιστήμες όπως η ψυχιατρική, δηλαδή της υποτίμησής τους ως ανίκανους και με περιορισμένες δυνατότητες ανθρώπους. Η συζήτηση αυτή είναι διαρκής και ανάλογα με τις προϋποθέσεις προκύπτουν συνεργασίες με άλλους φορείς κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων.

Ως σημαντικές κρίνονται οι επιπτώσεις αυτής της διεθνούς δικτύωσης ως προς την εκπροσώπηση τόσο της ENUSP όσο και της WNUSP σε διεθνής οργανισμούς και βήματα όπως ο ΟΗΕ, η ΠΟΥ ή η Ε.Ε.

7. Η επιστημονική αντιπαραθέση: Για μια νέα γνωσιοθεωρία και πράξη

Εκείνο που προκύπτει από τη μελέτη του έργου του Peter Lehmann, είναι ο εναλλακτικός λόγος και ουσιαστική κριτική που ασκείται στα

παραδοσιακά μοντέλα της ψυχιατρικής επιστήμης. Ο λόγος αυτός επισημαίνει —μέσα από το πρίσμα του ατόμου με ψυχιατρική εμπειρία— τις καταστροφικές συνέπειες που έχει η Ψυχιατρική, όταν αυτή η ψυχιατρική στην ιδρυματική και μη μορφή της, συρρικνώνει το υποκείμενο, άρα και την ανθρώπινη υπόσταση, σε αντικείμενο. Ο λόγος αυτός τονίζει ότι στα πλαίσια μίας ακραίας θετικιστικής προσέγγισης, θεωρητικής και πρακτικής, ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται με όρους συμπτωματολογίας και η αιτιολογία αυτής της συμπτωματολογίας αναζητείται σε παράγοντες που νομιμοποιούν τη φαρμακοθεραπεία, ενώ παράλληλα απαξιώνονται οι κοινωνικο-ψυχιατρικές λεγόμενες προσεγγίσεις με το να χρησιμοποιούν τους κοινωνικούς και ψυχολογικούς παράγοντες ως άλλοθι για αυτή τη νομιμοποίηση.

Συνολικά το έργο του Peter Lehmann δημιουργεί ερεθίσματα για άλλες επιστημονικές προσεγγίσεις, για άλλες πρακτικές και ίσως για την αναζήτηση ενός νέου επιστημονικού παραδείγματος.

Οι προσεγγίσεις που συναντάμε στα κείμενα αλλά και στις δράσεις του Peter Lehmann δεν πρέπει να υποτιμώνται και να εκλαμβάνονται απλά ως «μαρτυρίες» ή «αφηγήσεις». Ούτε βέβαια ο Λόγος των ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία μπορεί να αιχμαλωτισθεί στην ανάλυση των ειδικών αναπαράγοντας έτσι τον παραδοσιακό επιστημονικό μονόλογο, άρα και την κυριαρχία επί των υποκειμένων.

Στα κείμενα αυτά, που προκύπτουν είτε από άμεσες εμπειρίες του προτεινόμενου είτε από εμπειρίες, ατομικές και συλλογικές, άλλων ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία αναγνωρίζεται ένας άλλος επιστημονικός λόγος.

Ένας λόγος που πηγάζει από τη μακρόχρονη εμπειρία της Ψυχιατρικής, θεωρητικά και πρακτικά, υπό το πρίσμα των ίδιων των υποκειμένων, τη συσχέτισή της με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις επιπτώσεις της εφαρμογής της σε αυτά.

Ως κέντρο αυτών των παραβιάσεων παγκοσμίως και σε εθνικά επίπεδα, αναγνωρίζεται βέβαια το ψυχιατρικό άσυλο και η ιδρυματική Ψυχιατρική.

Σε αυτούς τους τόπους εγκλεισμού, όπου επινοήθηκε και κατασκευάστηκε η Ψυχιατρική αναδείχθηκαν και οι μεγάλοι Ψυχίατροι. Σ' αυτούς τους τόπους ανάγεται και η απαρχή της άσκησης ανεξέλεγκτης εξουσίας — άσκησης βίας μέσω μηχανισμών-φυσικών μεθόδων στην αρχή, χειρουργικών και φαρμακευτικών στη συνέχεια.

Η δε ζωτική σύνδεση της Ψυχιατρικής με τη Δικαιοσύνη αποτελεί δομικό στοιχείο του κλάδου της Ψυχιατρικής που εμπεριέχεται τόσο στη θεωρία (επικινδυνότητα) όσο και στην πρακτική (ακούσιος εγκλεισμός).

Αποτελούν κατασκευασμένες υποθετικές πεποιθήσεις ότι οι ψυχικές αρρώστιες όπως π.χ. η σχιζοφρένεια και οι ψυχώσεις χαρακτηρίζονται από δήθεν ενιαίες αιτίες, πορείες και προγνώσεις.

Αυτή η υποθετική και μονοδιάστατη προσέγγιση στραγγαλίζει αυτομάτως τους πολλαπλούς ατομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς, οικονομικούς και ιστορικούς παράγοντες υπό την επίδραση των οποίων ζει και αλληλοεπιδρά η ανθρώπινη ύπαρξη.

Ο Peter Lehmann μάλιστα επιμένει, σύμφωνα με την εμπειρία των ίδιων, ότι η στροφή από αυτά τα μοντέλα/παραδείγματα είναι η προϋπόθεση μιας αναζήτησης εναλλακτικών θεωριών και πρακτικών και ότι θα πρέπει να δούμε την τρέλα σαν μία νέα ευκαιρία να επεξεργαστούμε την πραγματικότητα. Αντιθέτως ο εγκλωβισμός στο μονοδιάστατο θετικιστικό μοντέλο σκέψης και η συρρίκνωση του ανθρώπου σε αυτό δεν επιτρέπει να προσεγγίσουμε το υποκείμενο ολικά, ως ένα πολυδιάστατο ον. Αυτό βέβαια έχει ως συνέπεια να μην είμαστε σε θέση να δώσουμε την κατάλληλη υποστήριξη σε καταστάσεις κρίσεων ή σημαντικών συμβάντων και να καταλήγουμε σε προσωρινές ή μακρόχρονες καθηλώσεις, μηχανικές και χημικές, με όλες τις μακροπρόθεσμες βλαβερές συνέπειες και την εξόντωση κάθε ατομικού δυναμικού αυτοβοήθειας ή συλλογικής υποστήριξης και αλληλεγγύης.

Από μία εμπειρική-επιστημονική οπτική —και **όχι από** μία ερμηνευτική θεωρητική προσέγγιση και την πράξη των ειδικών— αντλούν τα άτομα με ψυχιατρική εμπειρία τα συμπεράσματα για την ανεξάρτητη αυτοβοήθεια, για μια διαφορετική οπτική για τις μεταρρυθμίσεις, καθώς επίσης και για εναλλακτικές ψυχοκοινωνικές θεωρίες και πρακτικές. Η πίεση των ειδικών να επινοούν συνέχεια υποθετικές θεωρίες για την κατανόηση των ψυχικών και συναισθηματικών προβλημάτων και να προτείνουν τις ανάλογες επαγγελματικές λύσεις είναι έξω από αυτό που αφορά άμεσα τα άτομα με προβλήματα.

Για να κατανοήσει, να σεβαστεί και να επεξεργαστεί κανείς, σύμφωνα με τον Peter Lehmann, γνωσιοθεωρητικά ακραίες καταστάσεις και καταστάσεις τρέλας θα πρέπει να τις προσεγγίσει σαν ευκαιρία επεξεργασίας της

κυρίαρχης πραγματικότητας (με όλα τα ρίσκα) τόσο για το υποκείμενο όσο και για τον ίδιο. Έτσι γίνεται κατορθωτή η μετάβαση από το ψυχοπαθολογικό αντικείμενο στον άνθρωπο με ιστορία και δυνατότητες δράσης.

Αν αυτή η προοπτική οδηγήσει στην αλλαγή του παραδείγματος ή στην παραίτηση από παλαιά παραδείγματα είναι κοινωνικά και επιστημονικά ένα ανοιχτό ερώτημα.

Αυτό όμως το ερώτημα οδηγεί και πολλά από τα άτομα με ψυχιατρική εμπειρία που απελευθερώνονται οι ίδιοι από τις προβληματικές τους καταστάσεις να αναζητούν συστηματικά και να αγωνίζονται για τη δυνατότητα της συγκρότησης μιας νέας χειραφετημένης εμπειρικής-επιστημονικής θεωρίας και πράξης, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζουν τον κίνδυνο να αφομοιωθούν και εξαντληθούν στην απλή συμπλήρωση και τελειοποίηση του συστήματος της ψυχιατρικής βίας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ—ΠΡΟΤΑΣΗ

Γνωρίζουμε ότι η πρόταση για την απονομή του τίτλου του επίτιμου διδάκτορα του Τμήματος Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. στον Peter Lehmann αποτελεί πέρα από σημαντική χειρονομία και μια ιδιαίτερη πράξη με συμβολικό περιεχόμενο, γιατί αναφέρεται σε ένα άτομο με ψυχιατρική εμπειρία.

Αυτή όμως η ψυχιατρική εμπειρία αποτέλεσε για τον ίδιο την αφορμή να αντλήσει συμπεράσματα και να ξετυλίξει πρακτικές που δεν βοήθησαν μόνον τον ίδιο αλλά και χιλιάδες συνανθρώπους του. Αποδεικνύεται ως ένας εις βάθος μελετητής της ιστορίας της Ψυχιατρικής και των πρακτικών της υπό το πρίσμα του άμεσα εμπλεκόμενου.

Ο Peter Lehmann είναι μια ευρέως αναγνωρισμένη προσωπικότητα, όχι μόνο ως συγγραφέας και εκδότης αλλά και ως ενεργός πολίτης και συνήγορος χιλιάδων περιθωριοποιημένων ανθρώπων και ατόμων που εξ αιτίας του στιγματισμού τους ως «ψυχικά ασθενείς» υφίστανται παγκοσμίως την παραβίαση των δικαιωμάτων τους εντός και εκτός ψυχιατρικών ιδρυμάτων και υπηρεσιών.

Η συμβολή του, επιστημονικά και ανθρωπιστικά, στην ανάπτυξη των κινημάτων αυτοβοήθειας ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία ξεπερνάει τα εθνικά σύνορα της Γερμανίας και εξαπλώνεται σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η συμβουλευτική του δράση, μέσω εθνικών και διεθνών οργανώσεων, σε διεθνείς οργανισμούς με στόχο την αποκατάσταση και υπεράσπιση των δικαιωμάτων κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων αποτελεί σημαντικό στοιχείο αυτής της αναγνωρισιμότητας.

Το επιστημονικό-θεωρητικό του έργο δεν είναι μόνον σε έκταση σημαντικό αλλά θέτει και νέα επιστημολογικά ερωτήματα και ζητήματα αμφισβήτησης υπαρκτών επιστημονικών προσεγγίσεων, ανοίγοντας δρόμους αναθεώρησής τους σε θεωρία και πράξη.

Οι δημοσιεύσεις του γύρω από τις βίαιες πρακτικές, την κατάχρηση των ψυχοφαρμάκων και την αναζήτηση εναλλακτικών στην Ψυχιατρική πρακτικών αποτελούν εργαλεία υποστήριξης, εμπλοκής και αυτοβοήθειας των ίδιων των ενδιαφερομένων. Αποτελούν όμως και για μας τους ειδικούς σημαντικά ερεθίσματα όχι μόνον για μια κριτική στάση απέναντι στις θεωρίες μας, αλλά κυρίως για την αναζήτηση μιας άλλης προσέγγισης και πρακτικής, μιας άλλης δηλαδή συνάντησης με τα άτομα με ψυχιατρική εμπειρία.

Πιστεύουμε ότι η απονομή του τίτλου του επίτιμου διδάκτορα στον Peter Lehmann θα δώσει διεθνώς μια νέα ώθηση στα κινήματα αυτοβοήθειας ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία και τον αγώνα τους για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Θα δώσει επίσης μία μεγάλη ώθηση και στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων ατόμων με ψυχιατρική εμπειρία στην Ελλάδα που ακόμη βρίσκεται στα σπάργανα.

Τέλος, πιστεύουμε ότι η απονομή αυτή, είναι σημαντική και για το ίδιο το Τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. γιατί με την πράξη αυτή δεν επιβεβαιώνει μόνο εκ νέου το άνοιγμα του προς νέες επιστημονικές προσεγγίσεις, αλλά συνδέει αυτό το άνοιγμα με τη συμβολή στις προσπάθειες ακύρωσης του κοινωνικού αποκλεισμού· με τη συμβολή του στην αναζήτηση και εφαρμογή θωριών και πρακτικών που δεν παραβιάζουν ανθρωπίνες αξίες και ανθρώπινα δικαιώματα.

Η ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κ. ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗΣ
Αναπλ. Καθηγητής

Φ. ΖΑΦΕΙΡΙΔΗΣ
Αναπλ. Καθηγητής

Μ. ΔΙΚΑΙΟΥ
Καθηγήτρια